



Een bureauonderzoek en prospectie met ingreep in de
bodem
Veurne - Zuidstraat

Titel

Een bureauonderzoek en prospectie met ingreep in de bodem, Veurne-Zuidstraat

Auteurs

Anne Vandeplassche, Olivier Van Remoorter en Niels Janssens

Opdrachtgever

Woonmaatschappij IJzer en Zee

Projectnummer

2016-064

Plaats en datum

Gent, oktober 2016

Reeks en nummer

BAAC Vlaanderen Rapport 299

ISSN 2033-6896

Inhoud

1	Inleiding	1
2	Bureauonderzoek	3
2.1	Landschappelijke en bodemkundige situering	3
2.1.1	<i>Topografische situering</i>	3
2.1.2	<i>Geologie en landschap</i>	4
2.1.3	<i>Bodem</i>	9
2.2	Archeologische data	9
2.2.1	<i>Centrale Archeologische Inventaris</i>	9
2.2.2	<i>Algemene archeologische gegevens voor de binnenstad van Veurne</i>	11
2.2.3	<i>Inventaris onroerend erfgoed</i>	14
2.3	Historiek en cartografische bronnen.....	16
2.3.1	<i>Historische situatie</i>	16
2.3.2	<i>Cartografische bronnen</i>	20
2.3.3	<i>Kadasteronderzoek</i>	24
2.4	Verstoringsen	27
2.5	Archeologische verwachting	27
3	Prospectie met ingreep in de bodem	29
3.1	Methode	29
3.2	Resultaten.....	30
3.2.1	<i>Bodem</i>	30
3.2.2	<i>Sporen en structuren</i>	32
3.2.3	<i>Vondstmateriaal</i>	42
4	Besluit	47
4.1	Algemeen.....	47
4.2	Beantwoording onderzoeksvragen	47
5	Bibliografie	52
6	Lijst met figuren	55
7	Bijlagen	57
7.1	Lijsten	57
7.1.1	<i>Sporenlijst</i>	57
7.1.2	<i>Fotolijst</i>	57
7.1.3	<i>Vondstenlijst</i>	57
7.2	Kaartmateriaal.....	57
7.2.1	<i>ASK Vlak 1 met historische kelder</i>	57
7.2.2	<i>ASK Vlak 2 met historische kelder</i>	57
7.2.3	<i>ASK Vlak 3 met historische kelder</i>	57

7.2.4	<i>Werkput 1,2,3 (enkel digitaal beschikbaar)</i>	57
7.3	Digitale versie van het rapport, de bijlagen en het fotomateriaal	57

Technische fiche

Naam site:	Veurne Zuidstraat
Onderzoek:	Bureauonderzoek en prospectie met ingreep in de bodem
Ligging:	Zuidstraat 15-17 9500 Veurne West-Vlaanderen
Kadaster:	Afdeling 1, Sectie A, Percelen: 452b, 453f en 457b
Coördinaten:	N _ X: 30359,98 en Y: 197062,87 O _ X: 30365,97 en Y: 197036,97 Z _ X: 30340,97 en Y: 197030,33 W _ X: 30329,01 en Y: 197046,46
Opdrachtgever:	Woonmaatschappij IJzer en Zee
Uitvoerder:	BAAC Vlaanderen bvba
Projectcode BAAC:	2016-064
Projectleiding:	Olivier Van Remoorter (plaatsvervanger van Niels Janssens)
Vergunningsnummer:	2016/287
Naam aanvrager:	Niels Janssens
Terreinwerk:	Olivier Van Remoorter, Ron Bakx, Adonis Wardeh & Stefanie Sadones
Verwerking:	Anne Vandeplassche, Olivier van Remoorter en Stefanie Sadones
Trajectbegeleiding:	Jessica Vandevelde
Bewaarplaats archief:	BAAC Vlaanderen bvba (tijdelijk)
Grootte projectgebied:	ca. 780 m ²
Uitvoeringsperiode:	13-14 juli 2016
Reden van de ingreep:	Realisatie nieuwbouw
Bijzondere voorwaarden:	Opgesteld door het Agentschap Onroerend Erfgoed
Archeologische verwachting:	Resten van bebouwing en bijhorende sporen te dateren vanaf de 12 ^e eeuw.
Wetenschappelijke vraagstelling voor bureau-onderzoek:	<ul style="list-style-type: none">- Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?- Hoe was de oude perceel indeling?- Welke info is er nog te vinden over de huidige bebouwing of voormalige constructies op het terrein?

- In welke mate is het terrein reeds verstoord?
- In welke mate verstoren de geplande werken archeologisch erfgoed?
- Is er via archeologisch onderzoek of waarnemingen op aanpalende of nabijgelegen percelen reeds info beschikbaar over de dikte en de opbouw van het aanwezige bodemarchief?
- Wat is de te volgen strategie tijdens het prospectieonderzoek?

Tijdens de prospectie met ingreep in de bodem:

- Kunnen de resultaten van de bureaustudie fijngesteld worden?
- Wat was de invloed van de bestaande bebouwing/verhardingen op het archeologisch erfgoed?
- Op welke diepte bevindt zich de natuurlijke bodem?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Bevinden de sporen zich in stratigrafisch verband?
- Hoeveel verschillende lagen/stratigrafie zijn er te onderscheiden in de verschillende proefputten? En hoe zijn die over de verschillende proefputten heen gelinkt?
- Bevatten deze lagen archeologische vondsten en uit welke periode dateren deze vondsten?
- Kunnen er afbakeningen gemaakt worden naar chronologie, ruimte (omvang, verspreiding, indeling site, ruimtelijke relaties) en functie?
- Wat is de verwachte en vastgestelde bewaringstoestand van de sporen?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:
 1. Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
 2. Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek? Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

Resultaten:

Sporen uit de late middeleeuwen (13^e-14^e eeuw), ophogingen, (mest)kuilen, haardjes en ovens. Baksteenresten te dateren vanaf de 15^e-16^e eeuw.

Enkele rijke kuilen met veel steengoed, glas en metaal
(16^e eeuw).

1 Inleiding

Naar aanleiding van een nieuwbouw heeft BAAC Vlaanderen bvba in opdracht van Woonmaatschappij IJzer en Zee een bureauonderzoek en een prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd. Op het terrein zal door Woonmaatschappij IJzer en Zee een kantoorgebouw met ondergrondse parking gerealiseerd worden. Dit gaat gepaard met graafwerken waardoor het bodemarchief wordt verstoord. Gezien de ligging van het plangebied werd het zinvol geacht een bureaustudie in combinatie archeologische prospectie met ingreep in de bodem uit te voeren.



Figuur 1: Situering van het onderzoeksgebied op orthofoto¹

In het kader van het 'archeologiedecreet' (decreet van de Vlaamse Regering 30 juni 1993, houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium, inclusief de latere wijzigingen) en het uitvoeringsbesluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist, in samenspraak met het Agentschap Onroerend Erfgoed, eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaande aan de verkaveling. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Onderdeel van de prospectie is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek.

¹ QGIS.

Het onderzoek werd uitgevoerd op 13 en 14 juli 2016. Projectverantwoordelijke was Olivier Van Remoorter. Adonis Wardeh, Stefanie Sadones en Ron Bakx werkten mee aan het onderzoek. Contactpersoon bij de bevoegde overheid, Agentschap Onroerend Erfgoed provincie, was Jessica Vandevelde. Contactpersoon bij de opdrachtgever Woonmaatschappij IJzer en Zee was Charles De Coninck.

Na dit inleidende hoofdstuk volgt een bureauonderzoek, met de gekende bodemkundige en archeologische gegevens betreffende het onderzoeksgebied en haar omgeving. Vervolgens wordt de toegepaste methode toegelicht. Daarna worden de resultaten van het verkennend booronderzoek gepresenteerd. Hieruit volgen een synthese van de resultaten van het onderzoeksterrein en een advies voor een eventueel vervolgonderzoek of vrijgave van terrein.

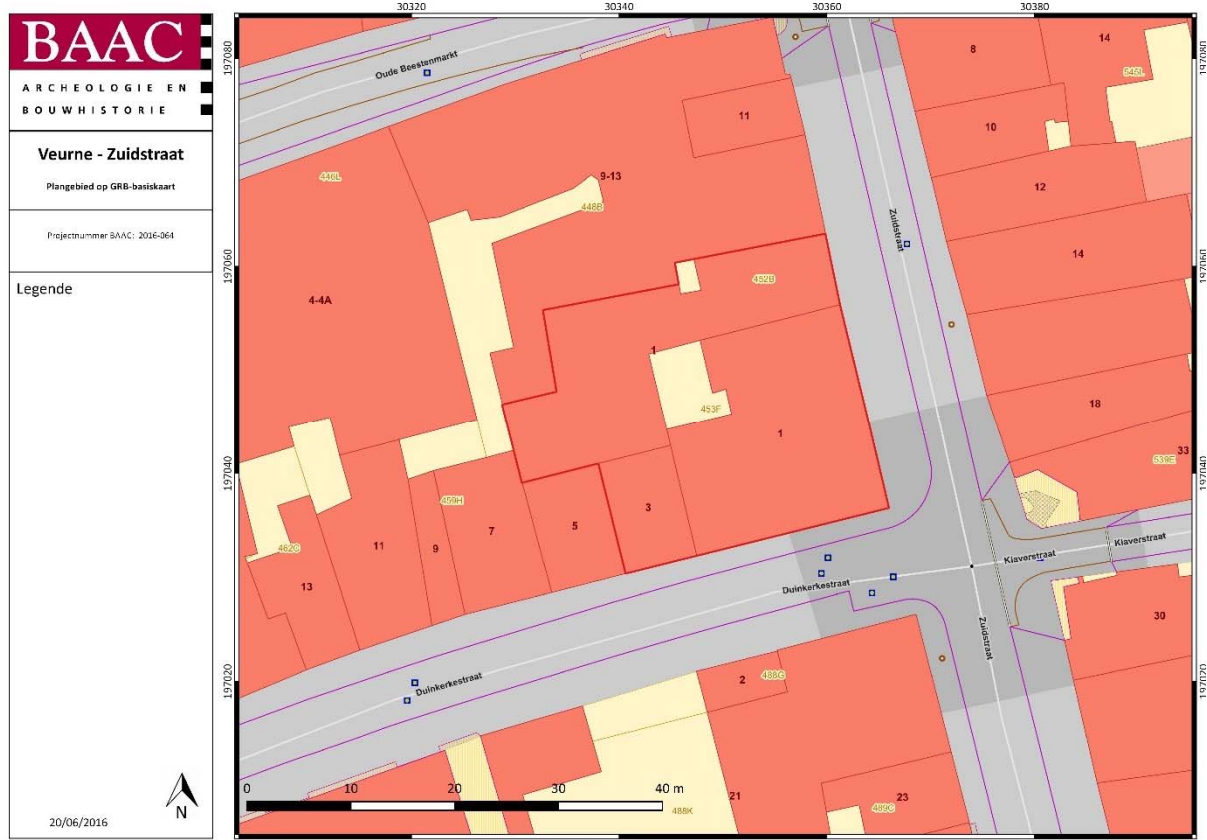
2 Bureauonderzoek

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de beschikbare kennis inzake bodemkunde, geomorfologie, historie en archeologie met betrekking tot de onderzoeklocatie en omgeving. Deze informatie vormt de basis voor de archeologische verwachting van het onderzoeksgebied.

2.1 Landschappelijke en bodemkundige situering

2.1.1 Topografische situering

De exacte locatie van het plangebied is weergegeven op Figuur 2. Het plangebied is gelegen aan de Zuidstraat en de Duinkerkestraat dat wordt omsloten door het bouwblok. Dit bouwblok wordt in het noorden begrensd door de Oude Beestenmarkt en in het westen door de Daniel Dehaenelaan. Het onderzoeksgebied heeft een oppervlakte van 780 m² en beslaat de percelen 452b, 453f en 457b. Het bouwblok is gelegen in de zuidwestelijke zone binnen de Bourgondische omwalling. Op kaartmateriaal is te zien hoe het huizenblok binnen het projectgebied en het omliggende stratenpatroon minstens uit de 16^{de} eeuw dateren, maar wellicht teruggaan tot de late middeleeuwen. Het plangebied was bebouwd en de kans is reëel dat onder de huidige bebouwing nog archeologische structuren bewaard zijn gebleven.



Figuur 2: Situering van het onderzoeksgebied op de kadasterkaart²

Op het terrein plant Woonmaatschappij IJzer en Zee een nieuwbouw. Hierbij zal het bodemarchief tot circa 3,50 meter onder het maaiveld verstoord worden. Het gevolg van deze ingreep is dat eventuele waardevolle archeologische resten vernietigd zullen worden.

² www.geopunt.be.

2.1.2 Geologie en landschap

a) Het ontstaan van de Belgische kustvlakte

De Belgische kustvlakte is “het gebied dat tot stand kwam ten gevolge van de afzetting van Holocene sedimenten onder invloed van de getijden, ook wel de ‘Polderstreek’ genoemd”³ en is een deel van de kustvlakte van de zuidelijke Noordzee. Het milieu van de kustvlakte was een getijdenlandschap, met de centrale dynamische rol van de getijdengeulen.⁴

De huidige kustvlakte werd gevormd door een complex opvullingsproces dat 10.000 jaar geleden begon, op het einde van de laatste ijstijd. De opeenvolging van sedimenten werd voornamelijk bepaald door de veranderingen in de snelheid van de zeespiegelstijging en het evenwicht tussen de sedimentaanvoer en de ruimte om deze sedimenten af te zetten.⁵ Op dat moment bestond de westelijke kustvlakte uit een fluviatiel landschap rond de paleovallei van de IJzer en haar bijrivieren, terwijl in de oostelijke kustvlakte dekzanden voorkwamen.⁶ De toenmalige klimaatsopwarming resulteerde in het afsmelten van de ijskappen, waardoor de zeespiegel spectaculair begon te stijgen en de Atlantische Oceaan en de Noordzee zich zijwaarts uitbreidden. De hiermee gepaarde stijging van de grondwatertafel vormde de vegetatie op het land om in een zoetwatermoeras, waarin veen ontstond. Dit veenpakket, ook basisveen genoemd, kwam oorspronkelijk in de paleovalleien en later ook meer landinwaarts voor.⁷ Omstreeks 7500-7000 v.Chr. bereikten de Atlantische Oceaan en de Noordzee de kustvlakte, waardoor dit gebied veranderde in een wad doorsneden door getijdengeulen. Door het patroon van de steeds wisselende waterstanden (eb en vloed) ontstonden de verschillende landschappen of afzettingsmilieus van het getijdengebied. Slikken en schorren zijn zeer afhankelijk van het waterniveau en daardoor zeer dynamisch.⁸ De slikken breidden zich steeds verder uit ten gevolge van de sterke zeespiegelstijging over de schorren en het basisveen, die meer landinwaarts verschoven. Deze landwaartse verschuiving van het getijdengebied resulteerde in de afzetting van een bijna 10 m dik zand- en kleipakket.⁹

De snelheid van de zeespiegelstijging nam rond 5500 v.Chr. af. Op de hoger gelegen delen van het wad vormden zich zoetwatermoerassen waarin lokaal verlandingsveentjes ontstonden, gevormd door de opstapeling van riet. In de nabijheid van de getijdengeulen werden nog steeds zand en klei afgezet. De geulen verplaatsten zich en transformeerden het veengebied, dat lager gelegen was, opnieuw in een wad.¹⁰ Bijgevolg bestaan de afzettingen uit de periode tussen 5500 en 3500 v.Chr. uit een afwisseling van veenlaagjes en wadsedimenten.¹¹ Omstreeks 3500-3000 v.Chr. ontstond er een tweede vertraging in de zeespiegelstijging waardoor de veengroei ongestoord verder ging met een grote laterale uitbreiding. Dit oppervlakteveen kwam in de hele kustvlakte voor, die daardoor veranderde in een kustveenmoeras.¹² Geleidelijk aan namen de getijden langs de getijdengeulen opnieuw de kustvlakte in. Deze nieuwe geulen werden in het veen gevormd door erosie die begon via zeegaten, zoals de IJzermonding.¹³

Later kon het getij de vlakte terug binnenstromen, via getijdegeulen. Door verticale erosie ontwaterde het veen, klonk het in en kwam het lager te liggen langs de geulen. Dit proces vergrootte de komberging van de geulen, die zich steeds dieper gingen insnijden. Het herwerkte pleistocene zand werd met brokken veen in de geulen afgezet. Het geulennetwerk breidde zich steeds verder uit tot het

3 Tys 2001/2002, 257.

4 Tys 2001/2002, 257.

5 Ervynck et al. 1999, 103.

6 Baeteman 2008, 7.

7 Baeteman 2007a, 3.

8 Baeteman 2008, 7-9.

9 Baeteman 2007a, 6.

10 Baeteman 2008, 10.

11 Baeteman 2007b, 7.

12 Baeteman 2007a, 8.

13 Tys 2001/2002, 260.

zich over nagenoeg de hele kustvlakte uitstreckte en deze omvormde tot een wadgebied. Sedimentatie vond vooral plaats in de geulen. De getijdendelta's en vooroever van de kustvlakte erodeerden steeds meer, wat resulteerde in een landwaartse verschuiving van de kustlijn, die zich voordien meer zeewaarts bevond.¹⁴

Tussen ca. 2500 v.C. en 450 n.Chr. hadden de getijden de kustvlakte, die grotendeels geëvolueerd was tot veengebied, terug ingenomen door de evolutie van natuurlijke sedimentatie. De sedimentbronnen in de Noordzee waren opgebruikt door de opslibbing van het getijdenbekken. Het tekort werd gecompenseerd door de erosie van de veenoever en de Holocene afzettingen van de kustvlakte. Er werden diepe, nieuwe getijdengeulen in het veen gevormd, zodat de invloed van de getijden snel toenam (ca. 400 v.Chr.). De verticale eroderende werking van de geulen draineerde het waterrijke veen waardoor het veen ging inklinken en het oppervlak van het kustgebied daalde. Door de toenemende invloed van de getijden werd het kustgebied een wadgebied.¹⁵

Tijdens de Romeinse periode werden de sedimenten eerst in de door de erosie vrij diep uitgeschuurde getijdengeulen zelf afgezet, waardoor deze opgevuld raakten met mariene sedimenten (*high-energy conditions*).¹⁶ Daarna nam de getijdeninvloed op het wad af. Bijgevolg kenmerkten *low energy conditions* met veel sedimentatie de vroege middeleeuwen, waardoor de meeste getijdengeulen definitief opgevuld werden. Deze *final infill* vond plaats tussen 550 / 750 n.Chr.¹⁷ Enkel de grootste geulen bleven langer open (o.a. de paleovallei van de IJzer). In de buurt van Oostende was een geul actief tot ongeveer 750-860.¹⁸ Het kustgebied bestond uit een dynamisch, maar eerder kalm wadgebied, met lateraal bewegende geulen die afgezoomd werden door slikken die overgingen in schorren. Er trad zogenaamde reliëfinversie op. De met zand opgevulde en met klei afgedekte geulbeddingen waren minder onderhevig aan compactie door ontwatering in vergelijking met de schorren. Daardoor kwamen de geulruggen iets hoger te liggen in het landschap en werden ze aantrekkelijk voor bewoning.¹⁹ Laterale migratie van de geulen zorgde er rond 800 voor dat het afgezette materiaal herwerkt werd. De dichtslibbing van de geulen tussen de tweede helft van de 6^{de} eeuw en de tweede helft van de 8^{ste} eeuw vergrootte de bewoningsmogelijkheden in de kustvlakte.²⁰

Gedurende de middeleeuwen begon de mens met de bouw van dijken en de aanleg van drainagesystemen. Vermoedelijk hadden ook de Romeinen reeds drainagesystemen aangelegd om het veengebied toegankelijker te maken. Het gedraineerde gebied kwam later opnieuw onder invloed van de getijden te staan, waardoor de grachten werden omgevormd tot getijdengeulen.²¹ De bedijking en drainage zorgden voor de samendrukking van de bodemlagen en een oppervlakteverlaging, nog versterkt door veenontginning. Dijkdoorbraken als gevolg van hevige stormen hadden dan ook catastrofale gevolgen.²²

b) Bodemclassificatie van de kuststreek

De bodemclassificatie van de kuststreek is gebaseerd op geomorfologische en lithostratigrafische criteria. Op het substraat van pleistoceen zand of zandleem werden tijdens het holoceen in verschillende fasen sedimentpakketten afgezet. De grote verscheidenheid aan sedimenten in de kustvlakte werd door bodemkundigen aanvankelijk verklaard door het zogenaamde transgressiemodel. Dit model werd echter vanaf de jaren '90 van de 20^{ste} eeuw in toenemende mate weerlegd en wordt ondertussen als achterhaald beschouwd. Het is bijgevolg vervangen door het RSL-

14 Baeteman 2007a, 9.

15 Tys 2001/2002, 260.

16 Tys 2001/2002, 260-261

17 Tys 2001/2002, 261.

18 Baeteman 2007b, 9.

19 Baeteman 2007b, 10.

20 Tys 2001/2002, 261.

21 Mostaert 2000, 133.

22 Baeteman 2007b, 10.

model (*Relative Sea Level*) dat uitgaat van een geleidelijke stijging van de zeespiegel gedurende het Holoceen.

De bodemkaart die werd opgesteld rond het midden van de 20^{ste} eeuw, deelt de verschillende bodems in de kustvlakte echter nog steeds in volgens het oude transgressiemodel. Om die reden wordt hieronder kort de theorie van het transgressiemodel toegelicht. Het transgressiemodel ging uit van het principe van een aantal zeespiegelstijgingen (transgressies) en -dalingen (regressies). Een eerste transgressie tijdens het Atlanticum leidde tot de afzetting van zandige en kleiige sedimenten, de Afzettingen van Calais en de Oude Duinengordel genoemd. Achter deze oude duinen kwam later het oppervlakteveen tot ontwikkeling. Tijdens de daaropvolgende (zogenaamde) transgressie zou de Afzetting van Duinkerke zijn gevormd. Deze transgressie werd verder onderverdeeld in de Duinkerke I-, Duinkerke II- en Duinkerke III-transgressie. De Duinkerke I-transgressie (300 v.Chr.) zou van weinig belang zijn geweest. De Duinkerke II-transgressie (4^{de}-8^{ste} eeuw) zou gekenmerkt zijn door een uitgebreid netwerk van getijdengeulen, die later werden opgevuld met zand. De omliggende veengronden zouden dan bedekt zijn geraakt met klei. De gebieden waar deze sedimenten dagzomen, werden tot het Oudland gerekend. De 11^e-eeuwse Duinkerke III-transgressie zou plaats hebben gevonden rond Nieuwpoort en het Zwin. De kleis sedimenten die dan zouden zijn afgezet, werden tot de Middellandpolders gerekend. Deze ontstaansgeschiedenis leidde tot de opsplitsing van de kustvlakte in Duin- en Polderstreek. Deze laatste werd verder onderverdeeld in Oudland-, Middelland- en Nieuwlandpolders. In de Middellandpolders dagzoomden de afzettingen van Duinkerke III, terwijl de Nieuwlandpolders, waaronder ook de Historische Polders van Oostende, het resultaat waren van bewuste inundaties in de nieuwe tijd.

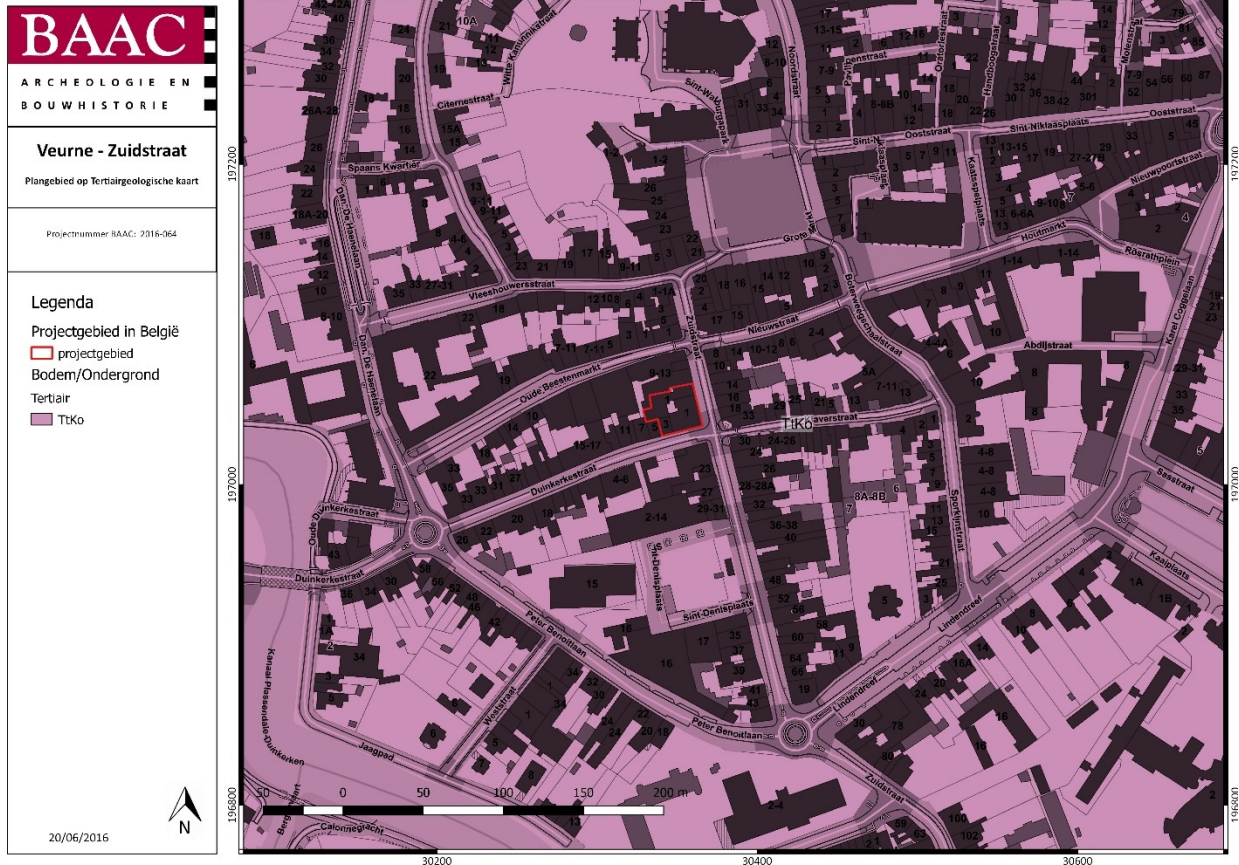
Het transgressiemodel was voornamelijk gebaseerd op het bestaan van archeologische en historische gegevens over het voorkomen van bewoning in de kuststreek. Geologisch onderzoek leverde echter nieuwe inzichten in de ontstaansgeschiedenis van de kustvlakte wat leidde tot de verwerping van het transgressiemodel. De aanwezige sedimenten vertonen immers sporen van afwisselende opvulling en vernieuwde mariene invloed, waardoor het eerder om zeer lokale veranderingen dan om grootschalige, gelijktijdige overstromingen van het kustgebied blijkt te gaan. De sedimenten van de Duinkerke II-transgressie stemmen doorgaans overeen met rustige verlandingsfasen, terwijl de Duinkerke III-transgressie in werkelijkheid rampzalige overstromingen waren, die door de mens zijn veroorzaakt. Niettemin worden termen als Oudland-, Middelland- en Nieuwlandpolders nog steeds op de bodemkaart gebruikt. De basisgegevens ontleend aan de bodemkaart kunnen niettemin nog steeds waardevolle informatie verschaffen over de landschapsgenese.

c) Bespreking geologische kaarten

Op de *Databank Ondergrond Vlaanderen*²³ wordt het tertiair substraat binnen het plangebied gevormd door het Lid van Kortemark gelegen binnen de Formatie van Tielt (Figuur 3) dat bestaat uit grijze en groengrijze klei tot silt en dunne banken zand en silt.²⁴ Ten noorden van het plangebied ligt het lid van Aalbeke dat deel uitmaakt van de Formatie van Kortrijk.

²³ DOV Vlaanderen 2015a.

²⁴ DOV Vlaanderen 2015b.

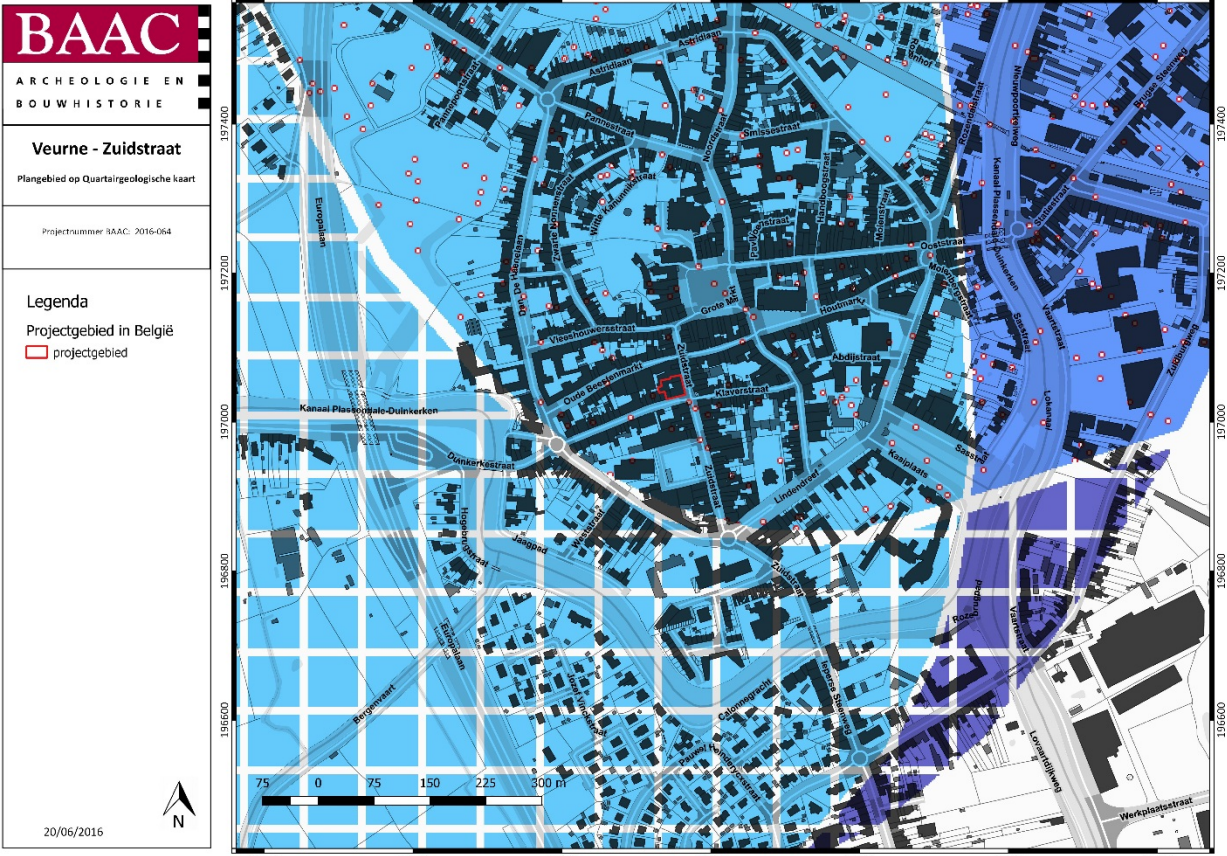


Figuur 3: Situering van het onderzoeksgebied op de tertiairgeologische kaart²⁵

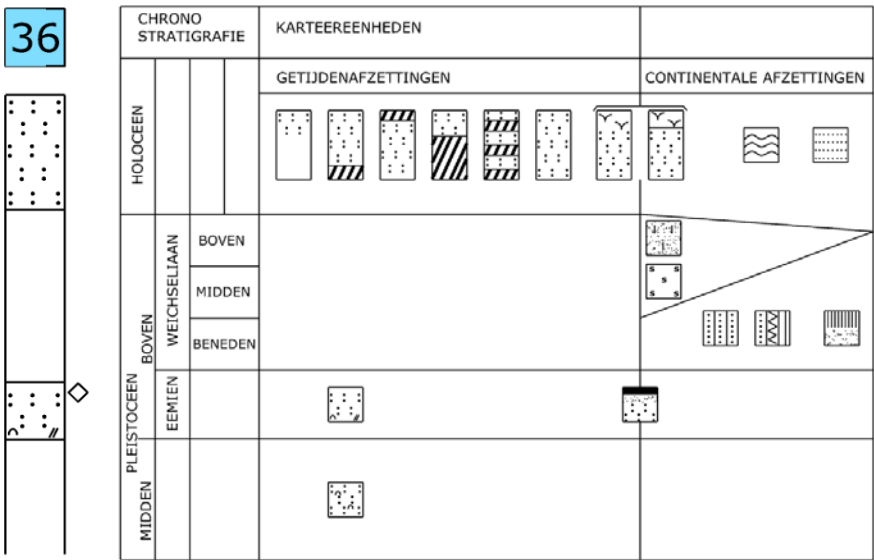
Volgens de quartairgeologische kaart komen in het plangebied getijdenafzettingen uit het laat Holocene en Eemien voor. De meest recente laag bestaat uit klei en/of zand van een Laat-Holocene geulopvulling over de gehele sequentie. De laag uit het Eemien is een mariene afzetting bestaande uit schelphoudende tot schelprijke afzettingen in het meest kustwaartse gedeelte. Meer landinwaarts zijn ze opgebouwd uit fijn zand tot klei met sporadisch veen. Deze laatste laag is geheel of gedeeltelijk weggeërodeerd.²⁶

25 DOV Vlaanderen 2015b.

26 BOGEMANS en BAETEMAN 2006, 19-20.



Figuur 4: Situering van het onderzoeksgebied op de quartairgeologische kaart²⁷



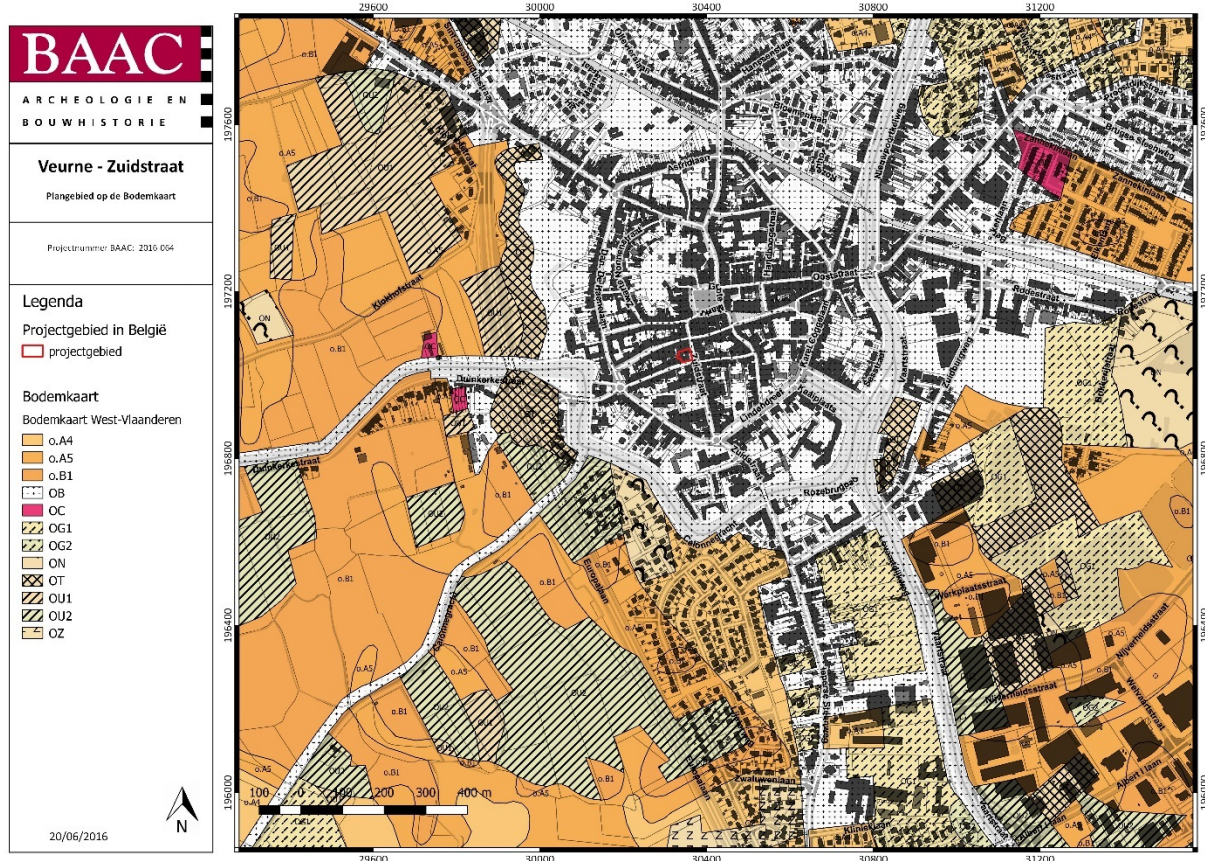
Figuur 5: Legende bij Quartair geologische kaart²⁸

27 DOV Vlaanderen 2016b.

28 BOGEMANS en BAETEMAN 2006, 19-20.

2.1.3 Bodem

Op de bodemkaart van Vlaanderen²⁹ staat de bodem binnen het plangebied gekarteerd als *Bebouwde zone*. Dit wil zeggen dat het bodemprofiel sterk gewijzigd of vernietigd werd door ingrijpen van de mens. De stedelijke kern van Veurne wordt hoofdzakelijk omgeven door kreekgronden en poelgronden van de Oudlandpolders.



Figuur 6: Situering onderzoeksgebied op de bodemkaart van Vlaanderen³⁰

2.2 Archeologische data

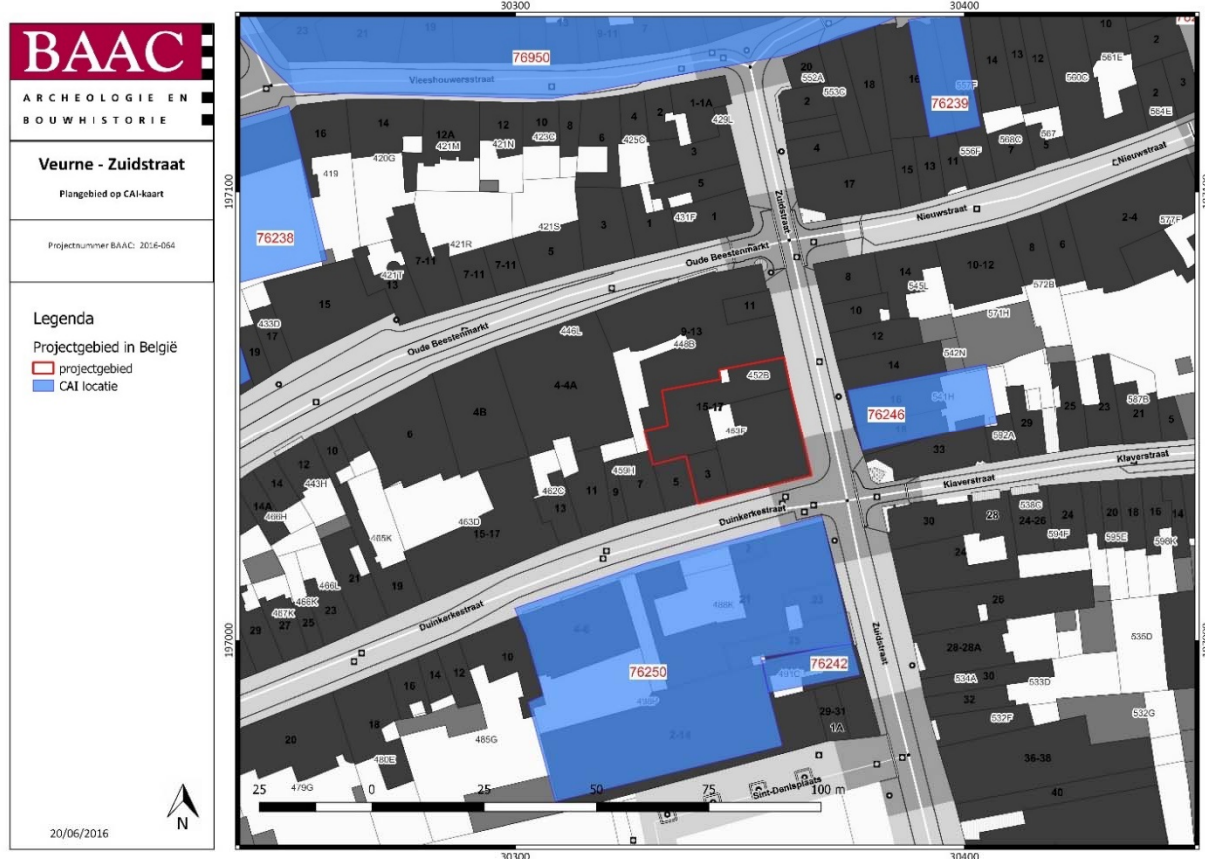
2.2.1 Centrale Archeologische Inventaris

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) is een databank van archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Dit overheidsinstrument helpt ons om een inschatting te maken over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied. Voor het plangebied aan de Zuidstraat zijn er geen archeologische waarden gekend (Figuur 7).³¹

²⁹ AGIV 2016.

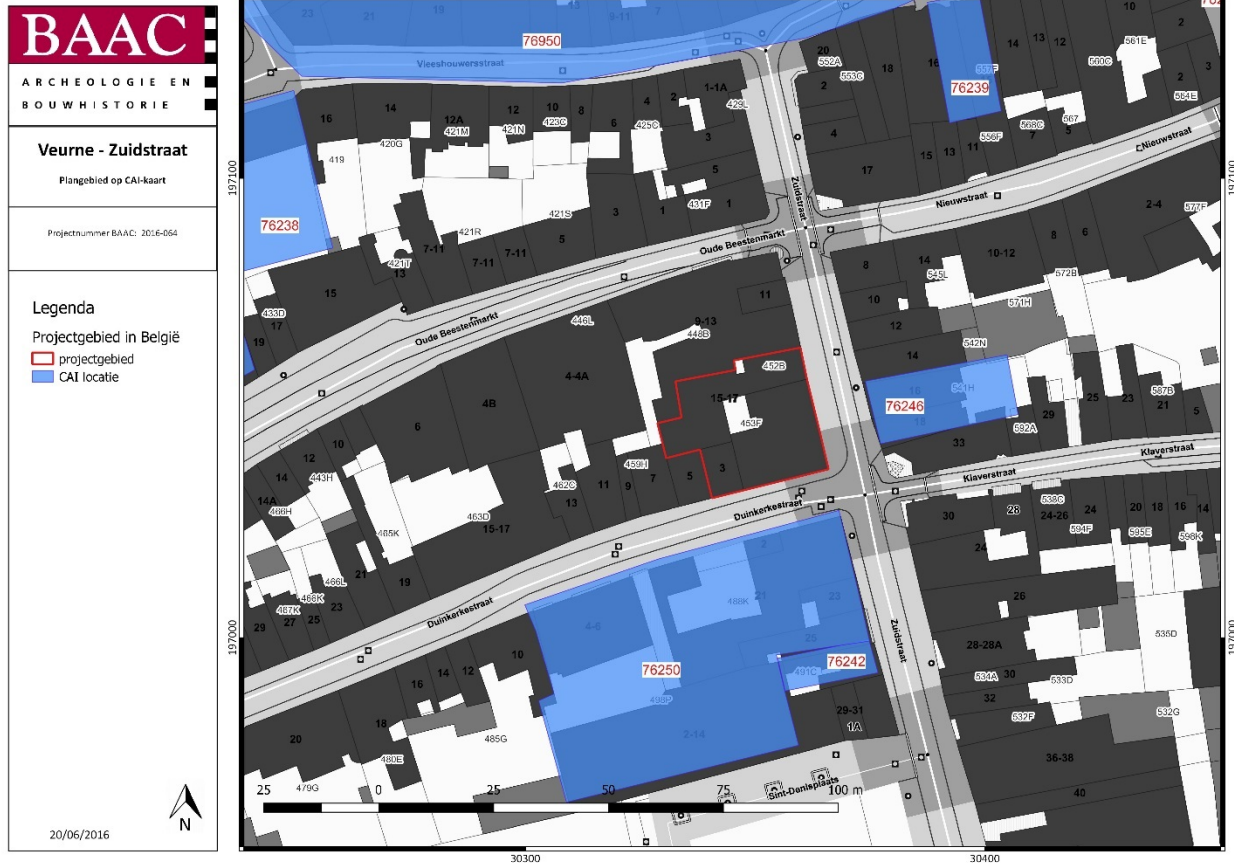
³⁰ AGIV 2016.

³¹ CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS 2016.



CAI-NUMMER	OMSCHRIJVING
76246	ONBEPaald (LATE MIDDELEEuwEN)
76250	SPOREN VAN EEN KLOKGIETERIJ, RESTEN SINT-DENIJSKERK MET BEGRAAFPLAATS (MIDDELEEuwEN)
76242	ONBEPaald (LATE MIDDELEEuwEN)
76238	1M DIK ARCHEOLOGISCH PAKKET MET AFVALKUILEN EN AARDEWERK (LATE MIDDELEEuwEN) EN WITZUSTERKLOOSTER (NIEUWE TIJD)
76239	TWEEBEUKIG HUIS MET KRUISRIB OVERWELFDE KELDER (LATE MIDDELEEuwEN)
76950	HOUTEN NEDERZETTINGEN (VROEGE MIDDELEEuwEN) EN WARANDEMOTTE MET VERSTERKING (VOLLE MIDDELEEuwEN)

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied³²³² CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS 2016.



Figuur 8: CAI-kaart van het onderzoeksgebied met de archeologische vindplaatsen in de omgeving³³

In de onmiddellijke omgeving van het plangebied zijn er drie vindplaatsen te zien op de CAI³⁴. Locatie 76246 (Zuidstraat 16) en 76242 (Zuidstraat 27) werden beiden omschreven als 'onbepaald' en gedateerd in de late middeleeuwen. Verdere informatie omtrent deze locaties kon hierdoor niet achterhaald worden.

Op Locatie 76250 aan de voormalige Sint-Denijskerk, werden sporen aangetroffen van een klokgieterij die gedateerd kon worden in de volle middeleeuwen. Naast deze klokgieterij werden ook enkele restanten van de Sint-Denijskerk aangetroffen alsook het bijhorende grafveld met skeletten in grafkelders opgebouwd uit ijzerzandsteen. Ook in de kerk werden verschillende begravingen aangetroffen. De Sint-Denijskerk werd voor de eerste maal vermeld in 1120 tijdens de volle middeleeuwen en evolueerde van een romaans zaalkerkje tot een hallekerk. In 1705-1706 werd de kerk volledig afgebroken, inclusief onderdelen van de fundering. De bloei van de Sint-Denijskerk en parochie ging hoogstwaarschijnlijk gepaard met de ontwikkeling van een tweede nederzettingkern in Veurne tijdens de 12^e eeuw.

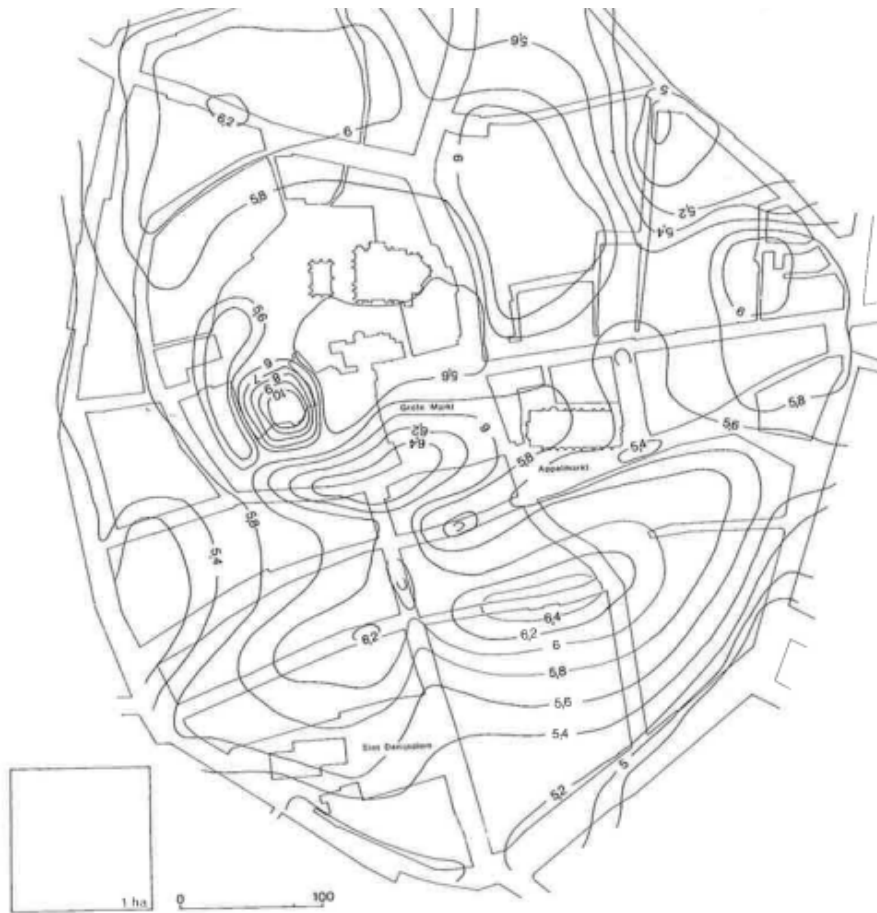
2.2.2 Algemene archeologische gegevens voor de binnenstad van Veurne

Door de vergelijking van verschillende opgravingsresultaten kon in 1993 door J. Termote en M. Timperman vastgesteld worden dat de ongeroerde grond zich op ca. +4m TAW bevindt. Hierop werden, zoals gebruikelijk in stadscontext, verschillende ophogingspakketten gegooid. Deze ophogingen kwamen grotendeels voor de 14^e eeuw tot stand. Hun dikte kan bij benadering afgeleid worden uit het model van Termote en Timperman, hieronder weergegeven. De ophogingen kunnen in verband

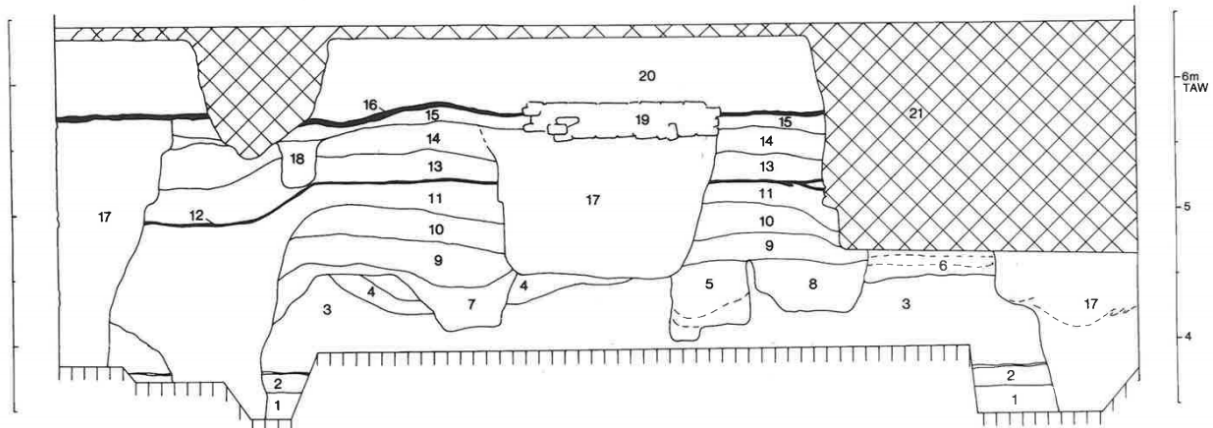
33 CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS 2016.

34 CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS 2016.

gebracht worden met de middeleeuwse stadsontwikkeling van nederzetting over vluchtburcht tot omwalde stadskern begin 13^e eeuw.



Figuur 9: Micro-topografische kaart Veurne binnenstad door J. Termote en M. Timperman, 1993
 Meer inzicht in deze ophogingen werd verkregen tijdens een opgraving aan de Grote Markt, meer bepaald in het profiel van de noordelijke wand. Hier bevinden de geulafzetting (Figuur 9, nr.1) en het schorreoppervlak (Figuur 9, nr.2) zich inderdaad onder +4m TAW. Het ophogingspakket bedraagt in dit specifiek geval ca. 2,5m.



1. Geulafzetting, grijs gereduceerd zand met sporadisch veenbrokjes; - 2. Schorreoppervlak met verlandingshorizont. Alternerende laagjes klei en zand afgedekt met humeus bandje; - 3. Ophogingspakket, grijswit zand met lensjes klei; - 4. Kuilvulling, grijswit zand met onderaan lichte houtskoolaanrijking; - 5. Kuilvulling, gelaagde vulling van afwisselend geel zand en venige aarde; - 6. Kuilvulling, gelaagde vulling van donkergrijs humeus vettig zand met houtskoolblijmving; - 7. Kuilvulling, alternerende lagen venig materiaal afwisselend met geel zand; - 8. Kuilvulling van donker humeus zand; - 9. Ophogingslaag, sterk humeus zandige klei met afwisselend lagen asse en verbrande klei; - 10. Ophogingslaag, gelaagd pakket met humeuze aarde en asse; - 11. Ophogingslaag en vulpakket van afgedankte waterput, groengeel zand en zandige blauwe klei; - 12. Brandlaag, houtskool en sporadisch verbrande klei mogelijk te associëren met de stadsbrand van 1324; - 13. Ophogingspakket, grijs vettig zand; - 14. Ophogingspakket, blauwgrijze vaste klei; - 15. Loopvlak, vettig zand gemengd met mortelbrokjes; - 16. Loopvlak met werkniveau, mortelresten; - 17. Funderingssleufvulling, donkerbruin vettig zand afwisselend met meer venige lagen en laagjes gele klei en mortel; - 18. Paalgatvulling; - 19. Fundering, rode baksteen 11,5 x 5 x 23 cm, begin 15de eeuw; - 20. Ophogingspakket, fijn puin en mortel, sterk gehomogeniseerd; - 21. Recente verstoringen.

Figuur 10: Noordprofiel werkput Grote Markt Veurne met bijhorende legende

Tijdens dit eerste stadium van stedenbouwkundige ontwikkeling vormde zich eind 11^e-begin 12^e eeuw een kern ten oosten van de burcht en ten noorden van de Colme (waterloop). Een tweede kern ontwikkelde zich waarschijnlijk iets later langs de Zuidstraat, ten zuiden van de Colme. Deze eerste vlaag van stedelijke ontwikkeling viel stil aan het einde van de 12^e - begin 13^e eeuw.

Vanaf de 13^{de} eeuw zien we een verdere ophoging van de terreinen alsook een systematische versterking van het gebouwenbestand (in een eerste fase voornamelijk religieuze en openbare gebouwen, rijke burgerwoningen) gelegen aan de hoofdassen van de stad. De woonhuizen waren vaak vrijstaand en vooraan aan de rooilijn gelegen, die bepaald werd door de hoekhuizen.³⁵

Tot in de 13^e eeuw werd het doorsnee woonhuis in Veurne dus in houtbouw opgetrokken. De huizen bestonden structureel uit een houtskelet en waren vaak uitgerust met een half ondergrondse kelderkuil van 2 op 3m. Uit verschillende opgravingen blijkt dat de kelders een tweebeukige opbouw hadden en overwelfd werden met vierzijdige kruisribgewelven die steunden op een vrijstaande middenzuil en muurconsole. De kelders waren vaak maar voor 1/3 ingegraven t.o.v. het middeleeuwse straatniveau en hadden vaak ook een haard.³⁶

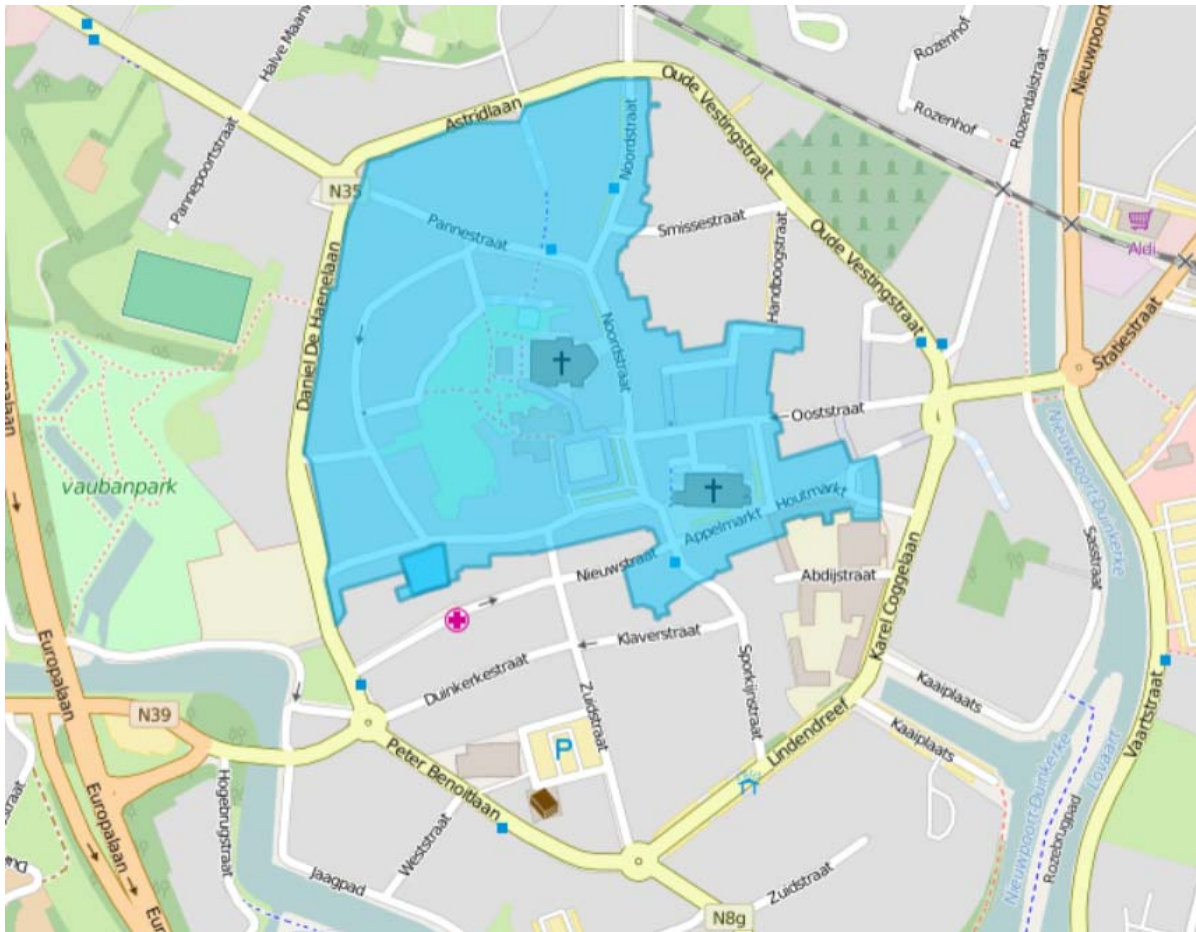
Midden 13^e eeuw worden de houten funderingspalen vervangen door vakwerkbouw op liggende balken. Gedurende het verdere verloop van de 13^e eeuw doet de versterking van religieuze en openbare gebouwen alsook rijke burgerwoningen zijn intrede. Eind 13^e-begin 14^e eeuw vertraagt dit proces en begin 15^e eeuw doet een nieuw huistype met houtskelet tussen twee bakstenen muren zijn intrede. De versterking van gevelpartijen is in Veurne reeds in de 16^e eeuw grotendeels voltooid, vroeger dan dit het geval was in steden als Brugge en Ieper.³⁷

³⁵ LEHOUC A. 2003, 9-11.

³⁶ TERMOTE J. 1993, 27-30.

³⁷ LEHOUC A. 2003, 12-16.

2.2.3 Inventaris onroerend erfgoed



Figuur 11: De zone in de binnenstad van Veurne beschermd als stadsgezicht³⁸

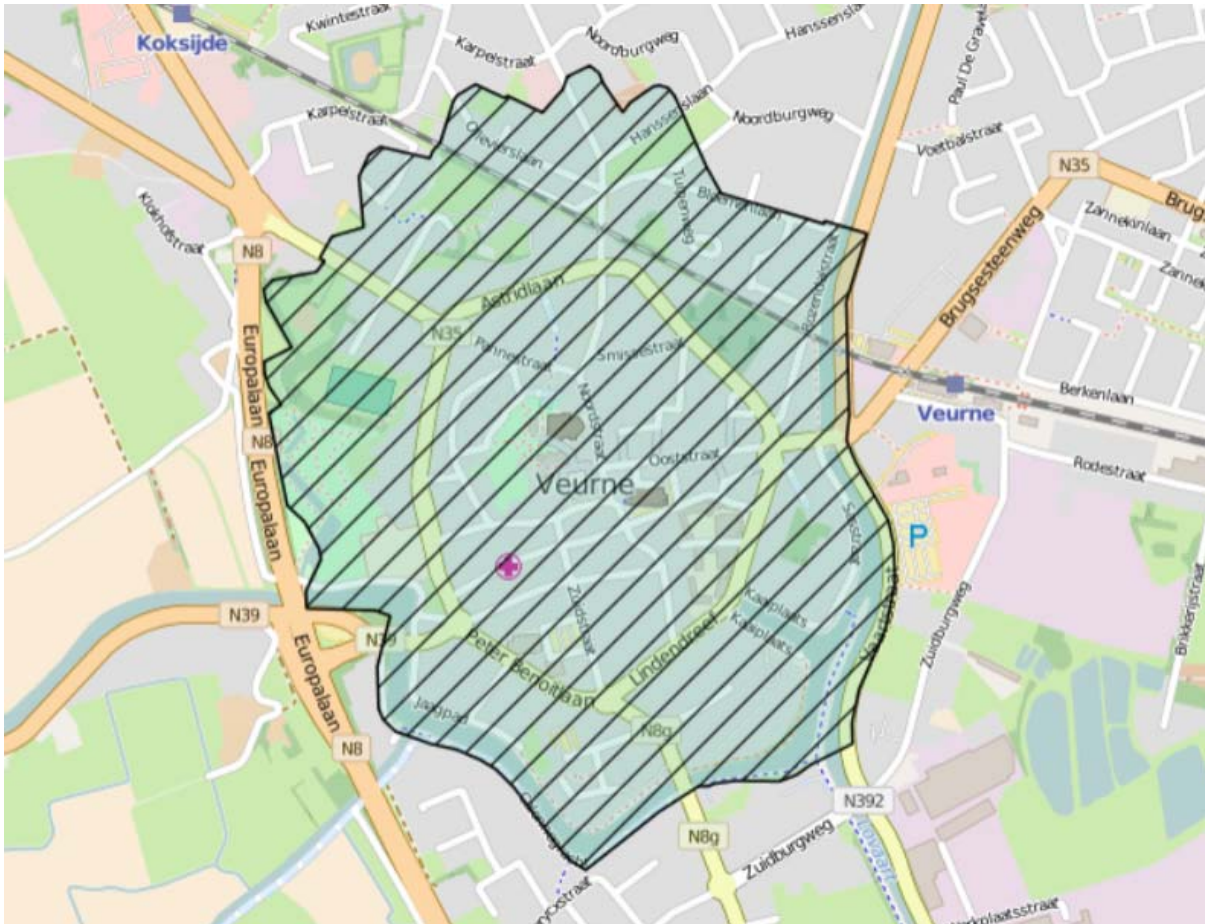
Op 9 juni 1995 wordt in besluit 2918 een deel van de stadskern van Veurne beschermd als Stadsgezicht. De bescherming werd uitgevoerd omwille van het algemeen belang gevormd door de historische, architecturaal-historische en sociaal-culturele waarde als zijnde een stadskern met een bewaard middeleeuws stratenpatroon waaruit de vroegste stadsontwikkeling nog af te lezen is. Bovendien zijn de interessante gevelwanden relevant voor de evoluerende stedelijke architectuur te Veurne die tot de 13^{de} eeuw opklimmen.³⁹

De straten die binnen de bescherming vallen zijn: Grote Markt, Houtmarkt, Appelmak, Kaatsspelpplaats, Boterweegschaalstraat, Ooststraat, Noordstraat, Vleeshouwersstraat, Pannestraat, Zwarte Nonnenstraat, Scholasterstraat, Sint-Walburgapark, Spaans Kwartier, Astridlaan, Nieuwstraat en Rösrathplein. Veurne heeft een zeer interessant gebouwenpatrimonium waarbij de nadruk ligt op de 13^{de}, 14^{de} en 17^{de} eeuw (Stadhuis, Landhuis, Vleeshuis, Hoge Wacht). Daaraan is dan ook een significant bodemarchief verbonden. Zo werden er enkele 13^{de}-eeuwse kelders van grote stadshuizen bewaard.⁴⁰

³⁸ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016.

³⁹ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016.

⁴⁰ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016.



Figuur 12: De oude stadskern van Veurne als vastgestelde archeologische zone, geldig sinds 19-2-2016⁴¹

In 2016 werd een ruimere stadskern afgebakend en vastgesteld als archeologische zone. Naar aanleiding hiervan werd door Onroerend Erfgoed zelf een evaluatie van de bewaringstoestand en een motivatie voor de afbakening opgesteld.

‘De stedelijke ruimte bewaart sporen van samenlevingen die daar achtereenvolgens aanwezig waren en deze ruimte aan hun noden hebben aangepast. Ze is met andere woorden het resultaat van een complex levenstraject waarbij de invulling veranderlijk was naargelang de sociaal-economische, maatschappelijke en institutionele context. Meer nog dan bij dorpen hebben stadsplattegronden een cumulatief karakter en verschillende fasen. De meeste steden zijn niet als geheel gepland maar hebben vaak een oude nederzettingskern die teruggaat op een burcht of abdij, een economische infrastructuur of andere. Soms kunnen deze zelfs refereren naar een oudere, vroeg- of pre-middeleeuwse aanwezigheid.

Het gebruik van de 19^{de}-eeuwse kadasterkaart (gereduceerd kadaster) als bron voor het onderzoek naar de historische gelaagdheid van een stad wordt gesuggereerd omdat deze een tijdsbeeld geeft van voor de industrialisering en omdat dit de eerste nauwkeurige versie van het kadaster is met perceelsaanduiding. De oorspronkelijke perceelsindeling van een stad is een relatief stabiel element in de plattegrond, die vaak een pre-stedelijke oorsprong kent. Ondanks de processen van herverdeling blijven oude bezitsgrenzen en straatpatronen toch lang zichtbaar in het stedelijke landschap. De historische stedelijke kernen zijn immense archeologische sites en behoren tot de meest uitgebreide en complexe sites ter wereld, zowel in extensie als in stratigrafie. Tegelijkertijd zijn deze sites door permanente verstedelijking en stedelijke ontwikkeling ter plaatse zwaar bedreigd.

41 AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016.

Wat betreft de afbakening wordt er traditioneel van uitgegaan dat de aanwezige versterkingen in de eerste plaats louter defensieve structuren waren en als dusdanig infrastructuur met een zware belemmerende invloed op de stadsontwikkeling. Hieruit volgt de constructie om de stadswallen te beschouwen als grenzen aan de stadsgroei en dus als bepaling van stadsfasen. De stadswallen vormen een belangrijk onderdeel van de stedelijke identiteit en zijn als zodanig actieve componenten en bepalend voor de conceptuele stedelijke ruimte vóór de industriële periode en dus ook betekenisvol als afbakening van de complexe archeologische sites die steden zijn.

Omwillen van al deze redenen wordt de grens van de archeologisch complexe en waardevolle ruimte vastgelegd op de buitenste afbakening van de stadsgracht rond de wallen en muren. De grachten bieden bovendien goede bewaringscondities voor organisch stedelijk afval. In een aantal gevallen werden de laatmiddeleeuwse muren tussen de 16de en de 18de eeuw vervangen door bastions en Vauban-versterkingen. De vergelijking met oudere stadsplannen laat echter steeds zien dat deze latere omwallingen ook de volledige laatmiddeleeuwse ruimte omvatten.

Het intekenen van de kernen gebeurde vanuit de ruimste perceelsafbakening en rekening houdend met belangrijke fysieke grenzen. Deze afbakening concentreert zich in de eerste plaats op de begrenzingen die zichtbaar zijn op de kaart, zoals stadsmuren, omwalling, stadsgrachten. Ook de open ruimten tussen de bebouwde kern en strategische elementen, zoals de rivieroever, worden opgenomen. Op deze manier zijn we honderd procent zeker dat de afbakening van de historische stedelijke kernen in Vlaanderen dekkend is voor de volledige zone met complex stadsarcheologisch erfgoed.⁴²

2.3 Historiek en cartografische bronnen

2.3.1 Historische situatie

a) Pre-middeleeuwse bewoningsgeschiedenis

Veurne is gelegen in het gebied dat op de bodemkaart van België wordt aangeduid met de term 'Oudlandpolders', wat betekent dat deze gebieden gedurende een lange periode blootgesteld waren aan de dynamische werking van de zee alvorens de situatie zich enigszins stabiliseerde, en aldus een meer permanente bewoning in deze regio toeliet. (zie: 2.1.2.1 Het ontstaan van de Belgische kustvlakte) Men zou vanaf het neolithicum een zekere seizoensgebonden inplanting in het schorregebied kunnen veronderstellen.⁴³

De oudste archeologische bewijzen voor menselijke activiteiten rond Veurne zijn pas terug te vinden in de late ijzertijd wanneer het landschap er als een lagunair milieu moet hebben uitgezien. Uit deze fase werden ten noordwesten van de huidige stadskern resten van een La Tène-zoutwinningssite aangetroffen die gedateerd kon worden tussen 200 v.Chr. en het begin van de romanisatie. Het vormt evenwel geen bewijs voor een permanente bewoning te Veurne en de kans is dan ook groot dat deze site geëxploiteerd werd door landbouwers die op de nabijgelegen en meer geschikte duin- of leemgrond gehuisvest waren. Door een verdere dichtslibbing evolueert de kustvlakte van een slik naar een schorregebied wat zo bleef tot men overging tot drainage van het gebied en aldus een polderlandschap ontstond.⁴⁴

De oudste vondsten die verwijzen naar een nederzetting in Veurne zijn terug te brengen tot de Romeinse periode. Het gaat om enkele muntvondsten en de vondst van twee grafvelden en één nederzetting. Deze sites worden geplaatst in de periode tussen de Chaukeninvallen (172-174) en de grote uittocht in het derde kwart van de 3^{de} eeuw.⁴⁵

⁴² AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016.

⁴³ HERREMAN 2009-2010, 7-8.

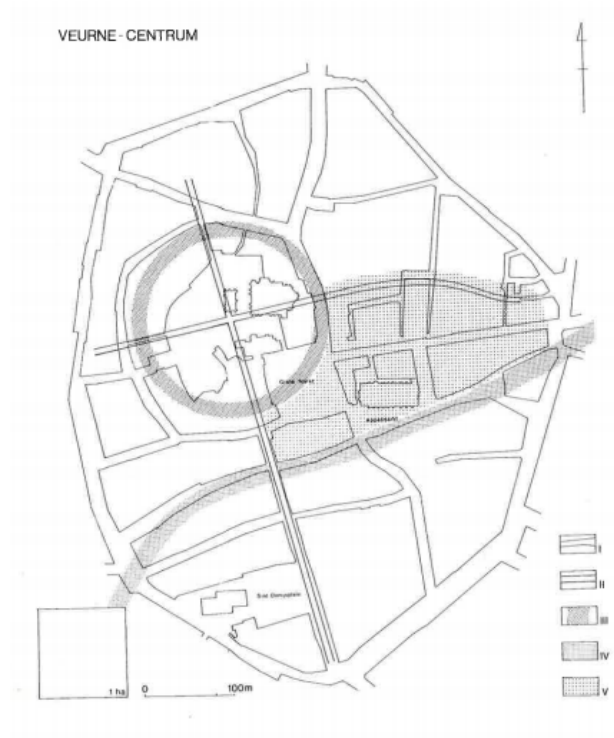
⁴⁴ HERREMAN 2009-2010, 7-8.

⁴⁵ HERREMAN 2009-2010, 7-8.

b) Middeleeuwen

Vanaf de 5^{de} eeuw gaat de getijdeninvloed en stormvloedactiviteit in het gebied echter weer afnemen waardoor de geulen gaan verzanden en afgedekt raken met polderklei. Waarschijnlijk werden vanaf de 7^{de} eeuw de oeverwallen opnieuw ingenomen door vroegmiddeleeuwse bewoning van de 'Oudlandpolders', die vanaf dan geëxploiteerd zullen worden. Dit kan o.a. afgeleid worden van de vondsten op de sites van Veurne Beoosterpoort en Zoutenaai, waar schervenmateriaal uit de 8^{ste} en 9^{de}-eeuw werd gevonden.

De vroegste vermelding van de Stad Veurne (= Furnis: oud germaans, Furnum = nederzetting bij hydronië furo) is te vinden in de akte van Karel de Kale gedateerd in 877. Hierin werd Veurne niet als castrum maar als gewone plaatsnaam vermeld. Kort voor 891 werd er door grootgrondbezitters, die hun eigendommen tegen de Noormannen wilden beschermen, een vluchtburcht op een motte opgetrokken zoals vermeld in de '*Miracula Sacti Bertini*'.⁴⁶



Figuur 13: De stad Veurne tijdens de vroege middeleeuwen met I: het huidige stratenpatroon, II: reconstructie van de kruisstraat, III: de ringgracht rond de burcht, IV: Loop van de geul van de latere Colme, V: Terp.⁴⁷

Tijdens de 10^e en 11^e eeuw ontwikkelde de kapel binnen de omwalling van de vluchtburcht zich tot een kerk ter ere van de heilige Walburga. Dit Walburgakapittel zal tijdens de middeleeuwen mee instaan voor de verdere stadsontwikkeling. Er was ook sprake van een eerste handelsnederzetting (Figuur 10: V.Terp) ten zuidoosten van de burcht, gesticht door schippers en handelaars die de plaats bereikte via de Colme (waterweg Veurne-Sint-Winoksbergen).⁴⁸ De sporen van deze ronde burcht (diameter: 180 m) bleven bewaard in het stratenpatroon van de binnenstad (Noordstraat, Pannestraat, Vleeshouwersstraat, Grote Markt en Zwarte Nonnenstraat).⁴⁹ Deze kern ontwikkelde zich in de loop van de 12^e eeuw tot belangrijk economisch centrum waarbinnen de klasse van de handelaars een groot belang speelden. Onder druk van dit groeiende centrum werd de Sint-Niklaasabdij eind 12^e eeuw buiten het stadscentrum gebracht. Een tweede kern ontwikkelde zich vermoedelijk in het begin van

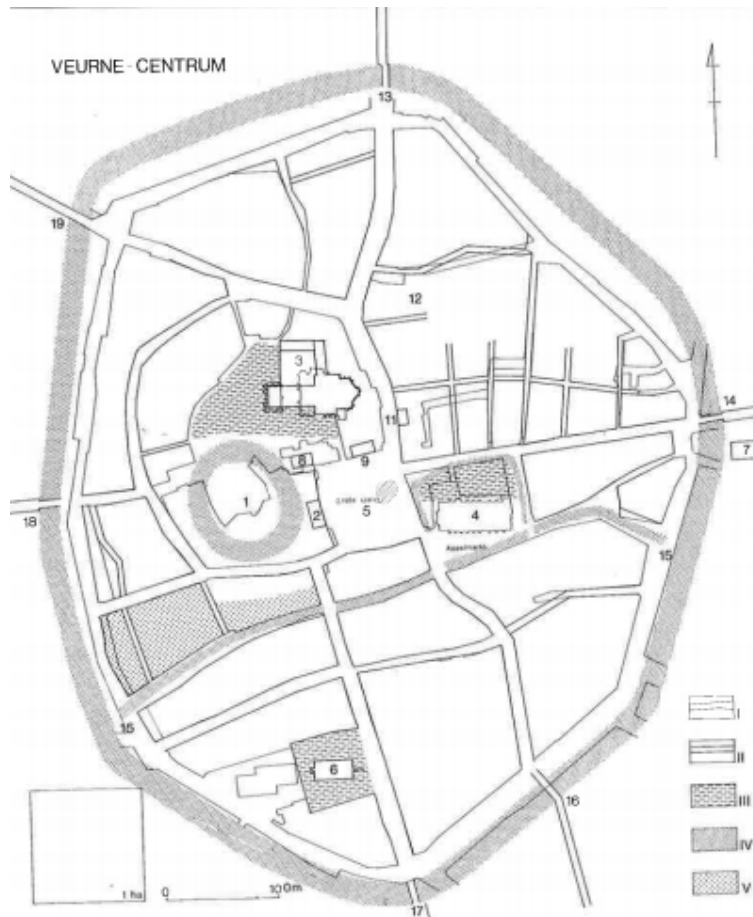
⁴⁶ TERMOTE 1993, 16.

⁴⁷ TERMOTE 1993, 17.

⁴⁸ HASQUIN 1980, 1132.

⁴⁹ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016.

de 12^e eeuw langs de zuidelijke uitvalsweg (Zuidstraat) van de burcht ten zuiden van de Colme, met als eerste religieuze ankerpunt de Sint-Denijs Kapel. Over de verdere uitbouw van de nederzetting is weinig geweten. Vermoedelijk ging het om een straatdorp met de Zuidstraat als centrale as. Deze structuur is nog wel steeds zichtbaar in de smalle haakse percelering in het zuidelijk gedeelte van de straat.



Figuur 14: De stad Veurne tijdens de 13^e eeuw met I: huidig stratenpatroon, II: reconstructie stratenpatroon, III: kerkhofarealen, IV: stadsverdediging van 1214, V: artisanale zone, 1. De grafelijke motte, 2. Grafelijke administratie, 3. Sint-Walburgaproosdij, 4. Terrein van de Norbertijnerabdij van Sint-Niklaas, 5. Marktplaats, 6. Parochie van Sint-Denijs, 7. Kapel O.-L.-Vrouw Oostuut, 8. Landhuis, 9. Vleeshalle, 10. Marktplaats achter Walburgakoor, 11. Stadshalle, 12. Tempelhof, 13. Noordpoort, 14. Oostpoort, 15. Waterpoort, 16. Zuidpoort, 17. Zuidpoort richting Burgweg, 18. Westpoort en 19. Poort richting Koksijde.

Door de toenemende politieke spanning tussen Vlaanderen en Frankrijk werden Ieper, Veurne, Diksmuide en Lo in 1213-1214 in allerijl in staat van verdediging gebracht. De verschillende nederzettingskernen werden in de 13^e eeuw omweld met een aarden wal met palissade en gracht. Veurne kende zijn eerste bloei in de 12^e en 13^e eeuw door de lakenindustrie. In 1270 kwam hier bruusk een einde aan door de diplomatieke breuk tussen Vlaanderen en Engeland en luidde een periode van regressie en verval in.⁵⁰ Vanaf eind 13^e eeuw ontvolkte de stad geleidelijk en legden de inwoners zich meer op landbouw toe. Rond 1280 gingen Gwijde van Dampierre en Filips II de Schone in conflict waardoor de houten omwalling tussen 1388 en 1413 vervangen worden door een stenen stadsmuur en zeven poorten. De stad kreeg zo een zeshoekige plattegrond. Deze omwalling staat ook bekend als de Bourgondische omwalling.

⁵⁰ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016.

Na de fusie met de kasselrij in 1586 profiteerde de stad onder de aartshertogen Albrecht en Isabella van de bloei in de landbouw.⁵¹ Deze bloeiperiode had zeer beeldbepalende gevolgen voor het huidige stadsbeeld. Zo werd uit commerciële noodzaak de Grote Markt als marktruimte met nieuw Stadhuis, Landhuis met Belfort, Vleeshal en zogenaamd "Hoge Wacht" opgetrokken. Vanaf circa 1644 werd de voorspoed van de stad beëindigd door oorlog en ziekte.⁵²

Van 1668 tot 1713 viel Veurne onder Frans bewind. Tussen 1673 en 1692 werd de verbeterde middeleeuwse versterking geslecht en circa 1706 was de nieuwe gebastioneerde Vauban-versterking klaar. Deze werd eind 18^{de} eeuw ontmanteld door Jozef II.⁵³ Deze Oostenrijkse bloeiperiode is de tweede periode van economische wederopbloei van het platteland onder de regering van Maria Theresia waardoor de stad aan administratieve belangrijkheid wint. Dit weerspiegelt zich in de bouw van verschillende herenhuizen met rococo en classicistische inslag.⁵⁴



Figuur 15: Veurne verdedigd volgens gebastioneerd systeem op de Ferrariskaart 1777

In het 19^e en 20^e -eeuwse België evolueerde Veurne tot een provinciestadje. Tijdens de Eerste Wereldoorlog was in de stad het hoofdkwartier van het Belgisch leger gevestigd. De schade tijdens WOII bleef tamelijk beperkt ten opzichte van andere nabij gelegen gemeenten. Na de Tweede Wereldoorlog herleefde Veurne opnieuw dankzij nationale en Europese steun met de aanleg van industrieterreinen.⁵⁵

51 HASQUIN 1980,1132.

52 AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016.

53 AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016.

54 AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016.

55 VANDEPUTTE 2011, 347-349.

2.3.2 Cartografische bronnen



Figuur 16: “Voerene en omgeving, omstreeks den jare 1550. Plattegrond in kleuren. Origineele tekening van den beroemden Keizerlijken Aardrijks-beschrijver Jacob van Deventer”⁵⁶

De kaart *Voerene en omgeving* uit 1550 (Figuur 8) werd samen met 72 andere kaarten tussen 1550 en 1565 opgesteld in opdracht van Keizer Karel V en Filips II. Op de kaart viel het plangebied al binnen de 14^e -15^e -eeuwse Bourgondische stenen stadsomwalling in het zuidwestelijke stadsdeel, ten zuiden van de castrale motte.

De Zuidstraat, toen gekend als ‘*Brughstraet*’, vormde de verbinding tussen de Grote markt en het zuidelijke gedeelte van de zeshoekvormige Bourgondische stadsomwalling. Tijdens de 14^e eeuw gaf de Zuidstraat in zuidelijke richting uit op het hedendaagse kruispunt met de Peter Benoitlaan en de Lindedreef en vormde zo de Zuidpoort. In het stadsarchief verwijzen oude huisnamen naar de vroegere functies van de bebouwing aan deze zuidelijke uitvalsweg. De bebouwing werd grotendeels ingevuld door burgerwoningen, winkels, bakkerijen en herbergen.⁵⁷ Het plangebied werd langs de zuidelijke zijde begrensd door de Duinkerkestraat, in 1444 gekend als de Weststraat en als Veemarkt in de 16^e eeuw. Deze straat was vooral gekend door de rederijkerskamer die opeenvolgend verschillende voormalige herbergen in deze straat als gildehof gebruikte.

In 1511 vond de ‘Grote stadsbrand’ plaats waarbij 300 huizen verloren gingen. De brand ontstond langs de oostelijke zijde van de Zuidstraat. Hierbij werden hele bouwblokken ten westen van de Zuidstraat, toen nog ambachtswijken, volledig verwoest.

Het plangebied maakt rond 1550 deel uit van een half open bouwblok. Volgens de kaart van Deventer (Figuur 8) was het plangebied volledig bebouwd maar de inplanting van de bebouwing is niet accuraat

⁵⁶ CARTESIUS 2016.

⁵⁷ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2016.

weergegeven en de is dus eerder suggestief. Vermoedelijk waren de oostelijke en zuidelijke rooilijn met zekerheid bebouwd. Voor het overige deel van het plangebied lijkt dit minder waarschijnlijk maar niet uit te sluiten.



Figuur 17: Veurne in de eerste helft 18e eeuw, auteur onbekend⁵⁸



Het kaartbeeld weergegeven in Figuur 17 werd door de Koninklijke Bibliotheek van België vermoedelijk foutief gedateerd in de 18^e eeuw. Dit gebeurde op basis van de uitgewerkte omwalling die pas eind 17^e, begin 18^e eeuw tot stand kwam. Maar in het artikel 'Een opmerkelijk plan van de stad Veurne' constateren de onderzoekers dat het beeld van het stadsdeel binnen de Bourgondische omwalling dateert uit 1621.⁵⁹ Vermoedelijk betreft het hier een kopie van een kaartbeeld uit 1621 op het einde van de 17^e eeuw onder Frans bewind. De Bourgondische omwalling werd toen aangepast met toevoegingen mede ontworpen door Vauban. De omwalling werd uitgebreid met lunetten, ravelijnen en halve manen. Pas in 1715 werd ook de binnenste Bourgondische omwalling vervangen door een gebastonneerde versterking volgens het Franse systeem.

Ondanks de samenstelling van de kaart kan er wel met zekerheid gesteld worden dat het kaartbeeld binnen het onderzoeksgebied de situatie ca. 1621 weergeeft. Uit het artikel M. Timperman en J. Van Ackert blijkt ook dat de uitwerking van het kaartbeeld zéér nauwkeurig gebeurde. De informatie die hieruit gehaald kan worden voor het onderzoeksgebied kan bijgevolg dus beschouwd worden als accuraat. De bebouwing aan de zuidelijke rooilijn werd gereduceerd tot enkel muurwerk zonder

⁵⁸ CARTESIUS 2016.

⁵⁹ TIMPERMAN M. en VAN ACKERT J., 1992.

bedaking. De oostelijke rooilijn was nog steeds bebouwd maar de voorgevel van het hoekpand was nu oostelijk georiënteerd. Eén van de huizen was afgewerkt met een leien of verhard dak, wat kan wijzen op een vooraanstaande functie van het pand. De rest van het plangebied wordt ook hier aangeduid als tuin of woonerf.

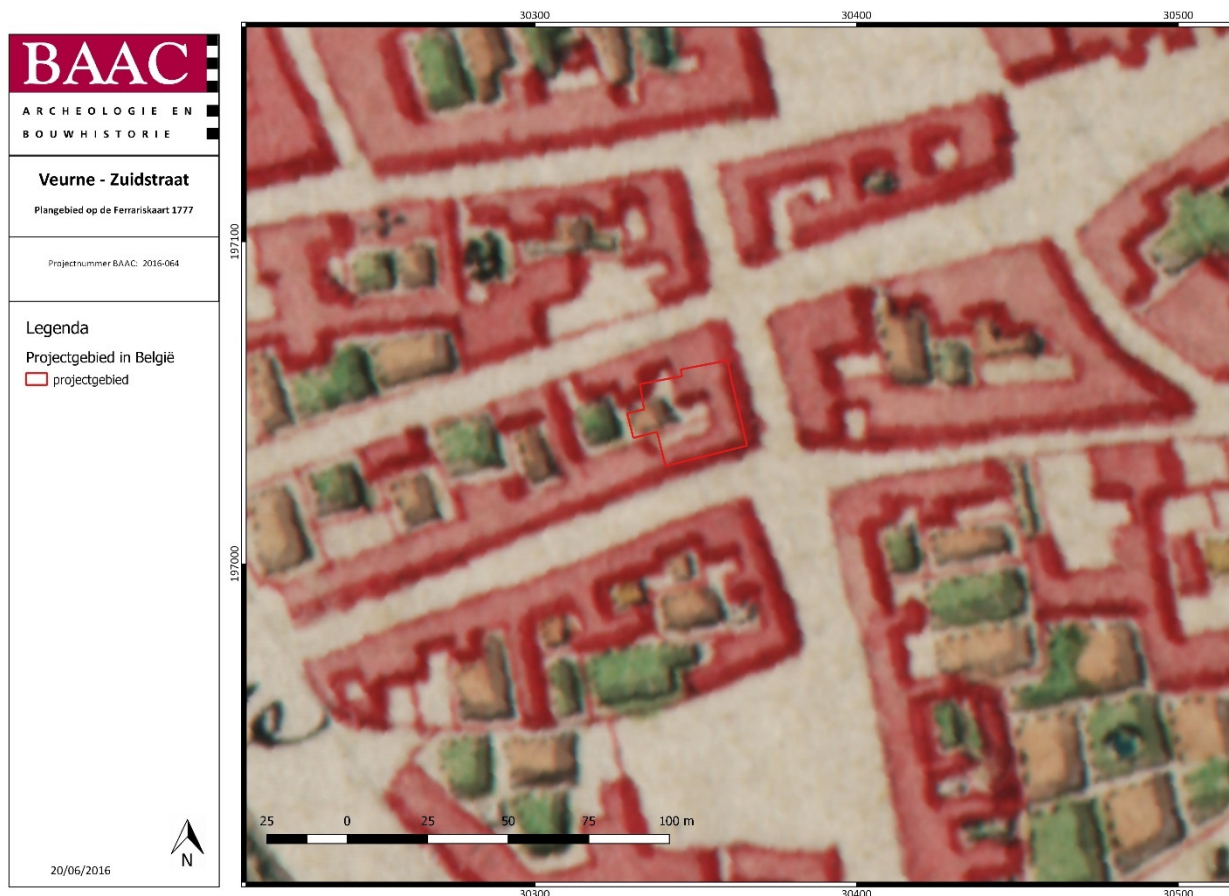


Figuur 18: Furna vernacule Veurne : nobilissimis clarissimisque dominis Coss door Plouich Vedastus uitgegeven door Joannes I Blaeu, 1649.⁶⁰

Tijdens de regeringsperiode van Albrecht en Isabella werd er een zeer beeldbepalende ontwikkeling in het stadsbeeld doorgevoerd. Dit gebeurde door o.a. de verdere ontwikkeling of vernieuwing van de Grote Markt, stadhuis, belfort, vleeshuis, de Hoge Wacht en woonhuizen.

Op het plan uit 1649 is de invulling van het plangebied duidelijker. De zuidelijke rooilijn aan de huidige Duinkerkestraat was bebouwd met vijf langshuizen van twee of drie bouwlagen met puntgevel. Het hoekpand grenst met zijn zijgevel aan de oostelijke rooilijn en de twee andere langshuizen met puntgevel aan de Zuidstraat. De rest van het plangebied werd in gebruik genomen als tuinruimte.

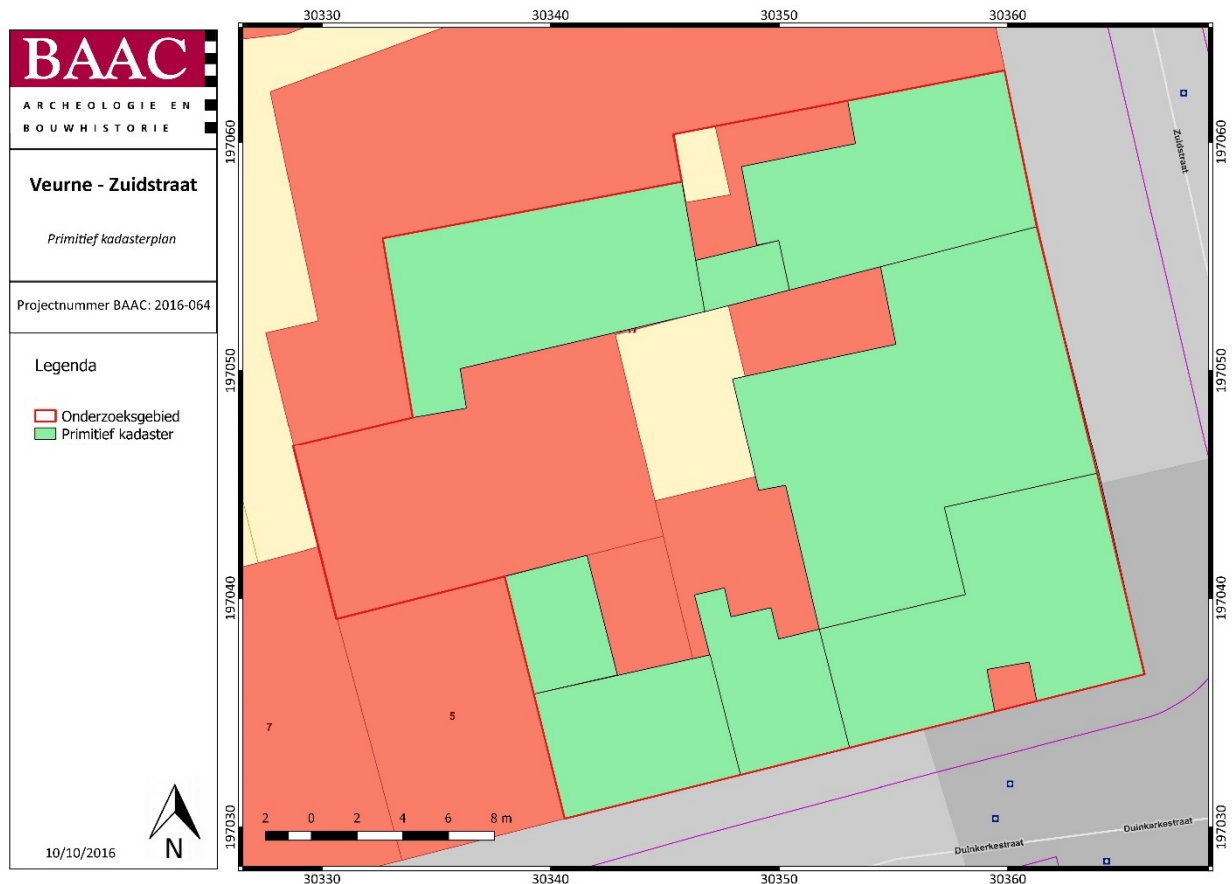
⁶⁰ CARTESIUS 2016.



Figuur 19: Het onderzoeksgebied aangeduid op de Ferrariskaart 1777

Op de Ferrariskaart is de Franse Vauban-omwalling uit 1715 te zien. Daarnaast werd de Calonnegracht (voormalige Colme) tussen 1685 en 1709 gedempt. Op deze kaart kent de hele bouwblok weer een andere indeling als op voorgaande kaarten. Zowel de oostelijke en zuidelijke rooilijn werden bebouwd. Binnen het plangebied is ook een muur te zien die evenwijdig loopt en het grondgebied van de huizen aan de zuidelijke rooilijn afbakt.

2.3.3 Kadasteronderzoek



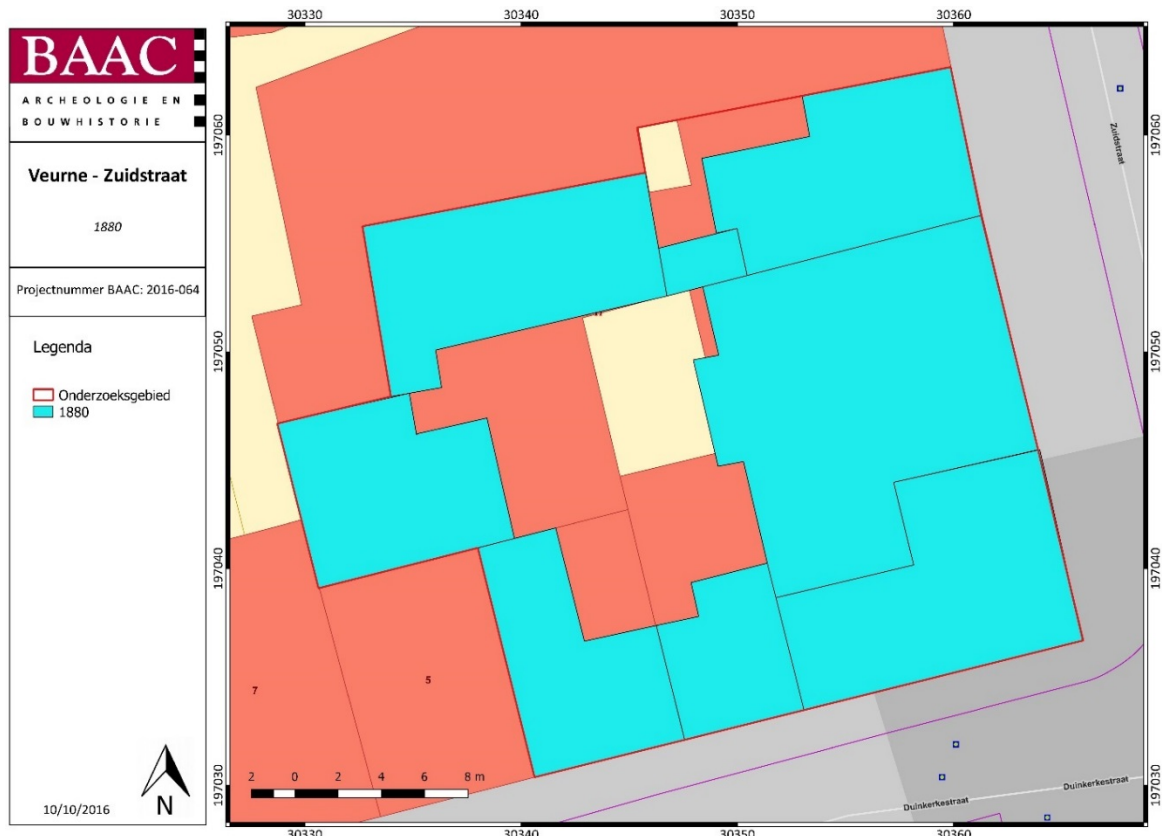
Figuur 20: Bebouwing van het huidige onderzoeksgebied ca 1830 ⁶¹

De Atlas der Buurtwegen (1840), de Poppkaart (1842-1879) en de Vandermaelenkaart (1846-1854) geven een zeer onnauwkeurig beeld van het onderzoeksgebied. Een meer accuratere weergave is terug te vinden op het Primitief Kadasterplan (ca. 1830) van Veurne. Hierop is te zien hoe het onderzoeksgebied bebouwd was langs de rooilijnen. Het terrein binnen het bouwblok was zoals reeds aangegeven op de Ferrariskaart (1777) niet bebouwd. In deze perceelsindeling uit 1830 kan nog steeds een patroon van smallere en minder diepe woningbouw waargenomen worden. Het is duidelijk dat tegen 1830 al enkele van deze bouwvolumes werden samengevoegd en verschillende naar het open binnenterrein werden uitgebreid. De situatie uit 1880 is zeer gelijkaardig. Enkel de percelen naar het binnenterrein toe raken alsmaar meer bebouwd waardoor het bouwblok stilaan verdicht.

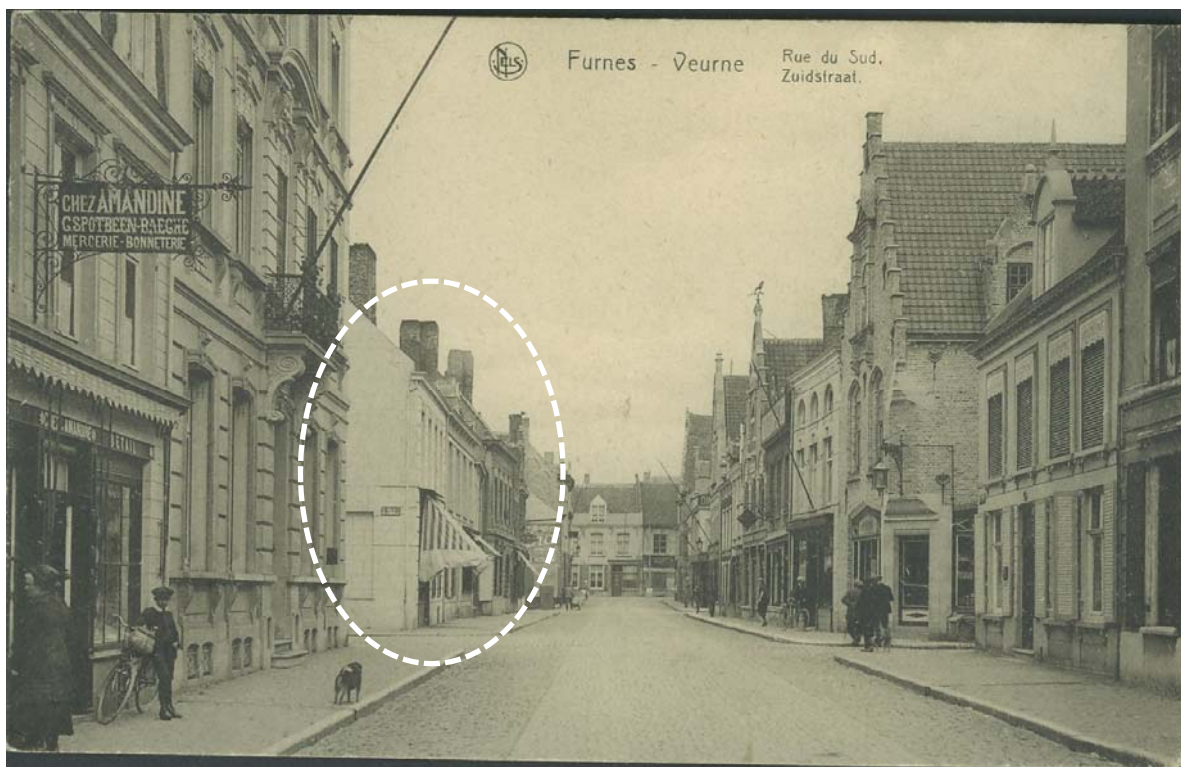
Figuur 21 schets een beeld van de Zuidstraat tijdens de 19^e eeuw. Eind 18^e en 19^e eeuw zal de Zuidstraat transformeren naar een handelsstraat met burgerwoningen. De voormalige smalle percelen bebouwd met langshuizen en puntgevel worden samengevoegd en herwerkt tot bredere woningen met lijstgevels. Deze woningen creëerden vaak de illusie van statige burgerwoning ondanks dat deze binnenin vaak nog de structuur van de samengevoegde woonhuisjes omvatten.

In 1962 wordt een zeer grote zone binnen het onderzoeksgebied gesloopt en in 1964 voorzien van een volledig nieuw bouwvolume.

⁶¹ PROVINCIAAL KADASTERARCHIEF WEST-VLAANDEREN: Veurne, Afdeling 1, Sectie A, Primitief kadasterplan.



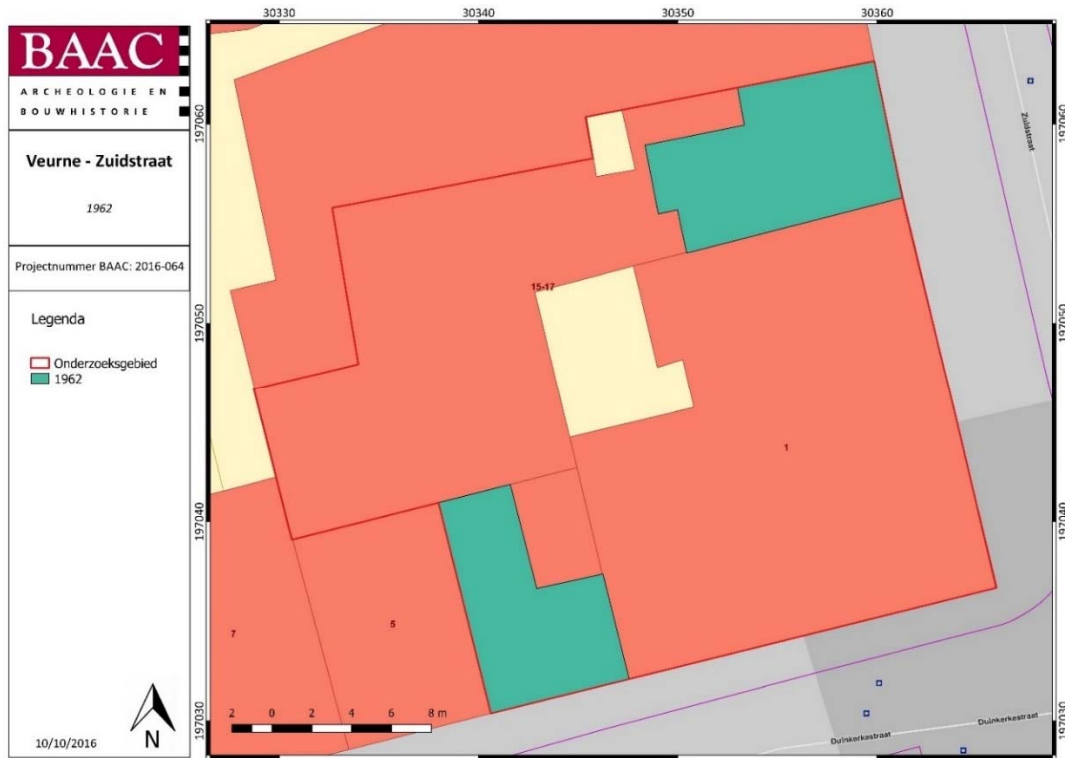
Figuur 21: Bebouwing van het huidige onderzoeksgebied ca 1880 ⁶²



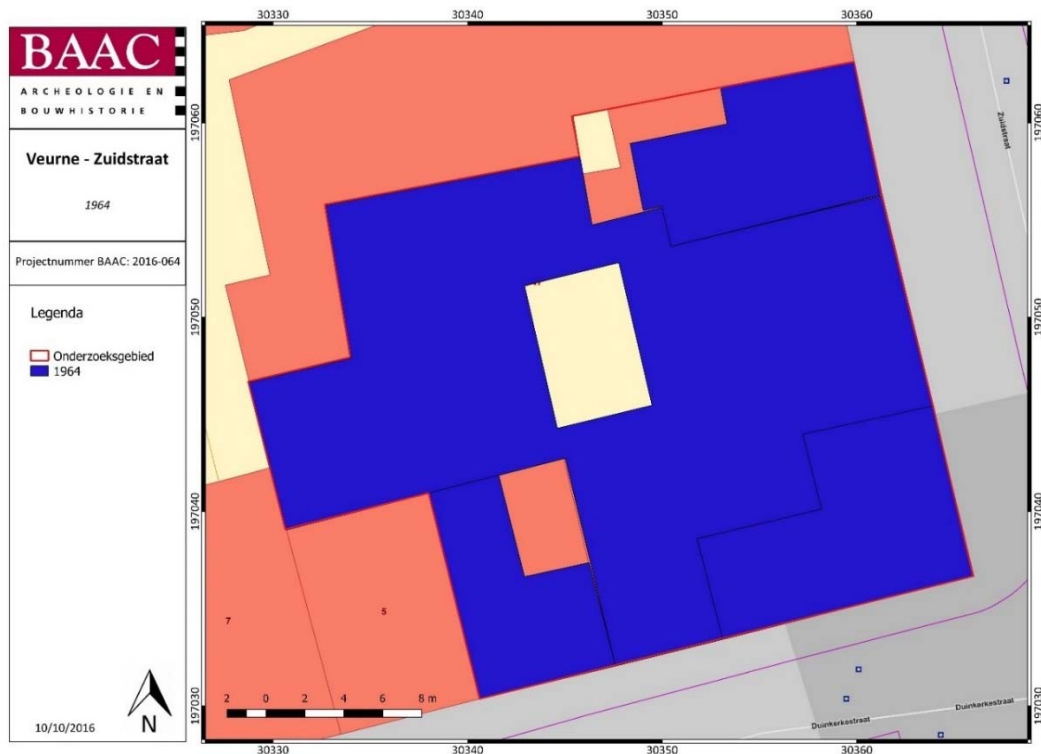
Figuur 22: Zicht op Zuidstraat te Veurne met als eerste straat links de Duinkerkestraat, datum niet gekend ⁶³

⁶² PROVINCIAAL KADASTERARCHIEF WEST-VLAANDEREN: Veurne, Afdeling 1, Sectie A, Schets 1880_6.

⁶³ Beeldbank Westflandrica, PKT011405.



Figuur 23: Bebouwing van het huidige onderzoeksgebied ca 1962 ⁶⁴



Figuur 24: Bebouwing van het huidige onderzoeksgebied ca 1964 ⁶⁵

64 PROVINCIAAL KADASTERARCHIEF WEST-VLAANDEREN: Veurne, Afdeling 1, Sectie A, Schets 1962_9.

65 PROVINCIAAL KADASTERARCHIEF WEST-VLAANDEREN: Veurne, Afdeling 1, Sectie A, Schets 1963_5 en 1964_14.



Figuur 25: Hedendaagse situatie van het onderzoeksgebied

2.4 Verstoringen

Het terrein kent enkele verstoringen. Met name de verschillende keldervolumes hebben mogelijk een grote impact gehad op het archeologisch bodemarchief. Ook de diverse funderingsresten van gebouwen en pijlers kunnen hun impact hebben gehad. Aan de straatzijde is een groot gedeelte van de gebouwen gefundeerd op funderingsbalken. De impact van deze balken is niet gekend. Tijdens de prospectie is het dus van belang zeker de recente verstoringen in kaart te brengen en hun impact op het archeologisch bodemarchief na te gaan.

2.5 Archeologische verwachting

De ondergrond van het plangebied bestaat uit getijdenafzettingen uit het laat Holocene en Eemien. Uit bodemgegevens van een nabij gelegen opgraving kon afgeleid worden dat het geul- en schorrezand onverstoord was en plaatselijk bewaard werd tot op ca. +4m TAW. Tijdens de middeleeuwen werd het gehele terrein fel opgehoogd met een pakket van ca. 3m.⁶⁶

Over de geschiedenis en het gebruik van het plangebied vóór de middeleeuwen is weinig geweten. Voor steentijd, metaaltijden en Romeinse periode zijn er geen relevante archeologische of historische gegevens aanwezig die iets meer zouden kunnen vertellen over de functie van het plangebied. De oudste archeologische sporen die tot hier toe in de omgeving werden aangetroffen dateren uit de middeleeuwen. Twee archeologisch onderzochte percelen werden helaas niet gekoppeld aan literatuur of een sitenaam waardoor verdere toelichting niet mogelijk was.

Het plangebied maakte vanaf de 12^e eeuw deel uit van de tweede nederzettingskern ten zuiden van de Colme. Over de ontwikkeling van deze tweede kern is weinig geweten. Uit wijkboeken kon wel afgeleid worden dat in de Zuidstraat zich vooral burgerwoningen, winkels, bakkerijen en herbergen bevonden. De smalle haakse percelering, die vandaag nog in het stedelijk weefsel zichtbaar is, dateert waarschijnlijk nog uit deze periode. Het plangebied werd in de 13^e eeuw al binnen de aarden omwalling opgenomen die in de 14^e-15^e vervangen werden door een stenen stadsmuur.

⁶⁶ LEHOUCQ. e.a. 2009, 142-146.

Op cartografisch materiaal is te zien hoe de oostelijke en de zuidelijke grens van het plangebied doorheen de volgende eeuwen niet afwijken van de rooilijn en steeds bebouwd waren met bakstenen woonhuizen met puntgevel en zadeldak. De rest van het plangebied werd in gebruik genomen als tuin of gezamenlijke ruimte. De weergave varieert per kaartbeeld. Concrete contouren zijn er daarom niet. Plannen uit het kadasterarchief gaven aan dat verschillende langshuizen werden samengevoegd tot brede burgerwoningen met lijstgevel. Het onderzoeksgebied werd in 1962 volledig gesloopt en 1964 voorzien van één groot nieuw gebouwencomplex.

Tijdens archeologisch onderzoek op de site is de kans groot dat er bewoningssporen vanaf de middeleeuwen worden aangetroffen.

3 Prospectie met ingreep in de bodem

3.1 Methode

Binnen het onderzoeksgebied werden drie proefputten (WP 1-3) en twee sonderingsputten (WP4 en WP5) aangelegd, zoals er in het voorstel voorzien waren. Op onderstaand plan zijn de locaties aangegeven. Werkput 1 lag aan de straatkant, op de hoek van het perceel tussen de Duinkerkestraat en de Zuidstraat. Werkput 2 werd tussen een recente kelder en een recente funderingsbalk gegraven. Deze put lag aan de Duinkerkestraat. Werkput 3 lag centraal op het terrein.

Sonderingsput 4 werd in het noorden naast een nog bestaande historische kelder gegraven, dit teneinde een baksteenformaat van deze kelder te kunnen nemen om deze te kunnen dateren. Sonderingsput 5 werd langs de Zuidstraat gegraven ter hoogte van de recente funderingsbalken.



Figuur 26: Plot van de uitgevoerde werkputten (groen) en bestaande kelders en verstoringen (geel) en de historische kelder in lichtblauw op GRB. In grijs is de zone aangeduid waar mogelijk ook een kelder aanwezig is, maar tijdens het veldwerk kon dit niet met zekerheid geattesteerd worden

In totaal werd 50,2 m² onderzocht door middel van drie proefputten en twee sonderingsputten binnen het 782 m² grote onderzoeksgebied. De recente kelders vormen samen een oppervlakte van circa 288 m². Bij proefputten 1, 2 en 3 werden drie vlakken aangelegd. Deze vlakken werden niet altijd over de volledige oppervlakte van de werkputten uitgegraven. Vooral voor het verdiepen naar het tweede en derde vlak werd geopteerd om slechts één brede of één smalle bak te gebruiken om te verdiepen, dit teneinde de reeds aangetroffen waardevolle sporen niet te veel te vergraven, waardoor de samenhang tussen de sporen verloren zou kunnen gaan. De putten werden aangelegd met behulp van een kraan

op rupsbanden van 26 ton met gladde graafbak van 1,8m. De vlakken werden aangelegd op het archeologisch relevante en leesbare niveau; dit onder begeleiding van minstens één archeoloog. Vervolgens werd het vlak manueel bijgeschaafd en schoongemaakt, zodat de sporen het best zichtbaar waren.

De aanwezige recente en oudere kelders werden eveneens ingemeten om een gedegen evaluatie van het terrein te kunnen maken.

Van alle proefputten werden overzichtsfoto's gemaakt en van alle kleine sporen ook detailfoto's. De sleuven en sporen werden ingetekend door middel van een GPS en gedocumenteerd aan de hand van beschrijvingen. Indien een spoor zich tegen de putwand bevond, werd het werkputprofiel opgeschoond om de relatie tussen het spoor en de bodemhorizonten te registreren. Sporen-, foto- en vondstenlijsten werden digitaal geregistreerd in het veld. Gebruik makend van het programma *Autocad* en *QGIS* werden de verzamelde data van de opgravingsvlakken verwerkt tot een gedetailleerd en overzichtelijk grondplan.

Bij elke werkput werden steeds één of meerdere profielen geregistreerd. Deze profielen werden zowel fotografisch als op papier geregistreerd. De profielen werden aangevuld met enkele boringen met een edelmanboor om een inschatting te maken van de gemiddelde diepte van de ophogingslagen en de diepte van de natuurlijke ondergrond.

Met behulp van een metaaldetector werd naar metaalvondsten gezocht. Metaalvondsten werden ingezameld als ze zich aan het vlak bevonden of als ze zich in een spoor bevonden dat gecoupeerd werd.

Meteen na afloop van het onderzoek werden de werkputten gedicht om verdere degradatie en instabiliteit van het terrein te voorkomen. Dit gebeurde met instemming van het Agentschap Onroerend Erfgoed.

3.2 Resultaten

3.2.1 Bodem

Tijdens het onderzoek bleek duidelijk dat over het hele terrein een dikke antropogene bodemopbouw aanwezig was bovenop de natuurlijke bodem. Aan de straatkant in werkput 1 kon de moederbodem aangetroffen worden op een diepte van circa 2 meter onder het straatniveau (circa 4,50 meter TAW). In werkput 3 kon de moederbodem enkel aangeboord worden. De moederbodem bevond zich hier op een diepte van circa 2,5 meter onder het maaiveld (dat hier lokaal 30-40 cm dieper lag dan het straatniveau, de top van de moederbodem bevond zich op circa 3,60 meter TAW). Het maaiveld lag gemiddeld op 6,20 meter TAW.

De vrij grote verschillen in grondwatertafel vielen ook op tijdens het veldwerk. Daar waar in werkput 1 tot op het niveau van de moederbodem alle lagen vrij droog waren, viel op dat in werkput 2 het grondwater al reeds veel hoger bereikt werd. De ondergrond en aard van de sporen kan hier mogelijk iets mee te maken hebben. Aan de straatzijde bestaat de moederbodem uit een licht zandige klei waarin verschillende kuilen uitgegraven werden. Ter hoogte van werkput 2 werden verschillende humeuze en licht kleiige mestkuilen aangetroffen die ook nog eens in een sterk kleiige moederbodem uitgegraven waren. Door de minder waterdoorlatende lagen stond het grondwater hier iets hoger.

Bovenop de moederbodem werden verschillende ophogingslagen vastgesteld waarvan de oudste laag in de 13^e eeuw kan gedateerd worden. Verschillende kuilen werden ook in de moederbodem ingegraven. Het gaat hierbij vooral om afvalkuilen en mestkuilen (zie ook infra).



Figuur 27: Zicht op de dikke antropogene bodemopbouw in werkput 1, linksonder is de moederbodem net zichtbaar

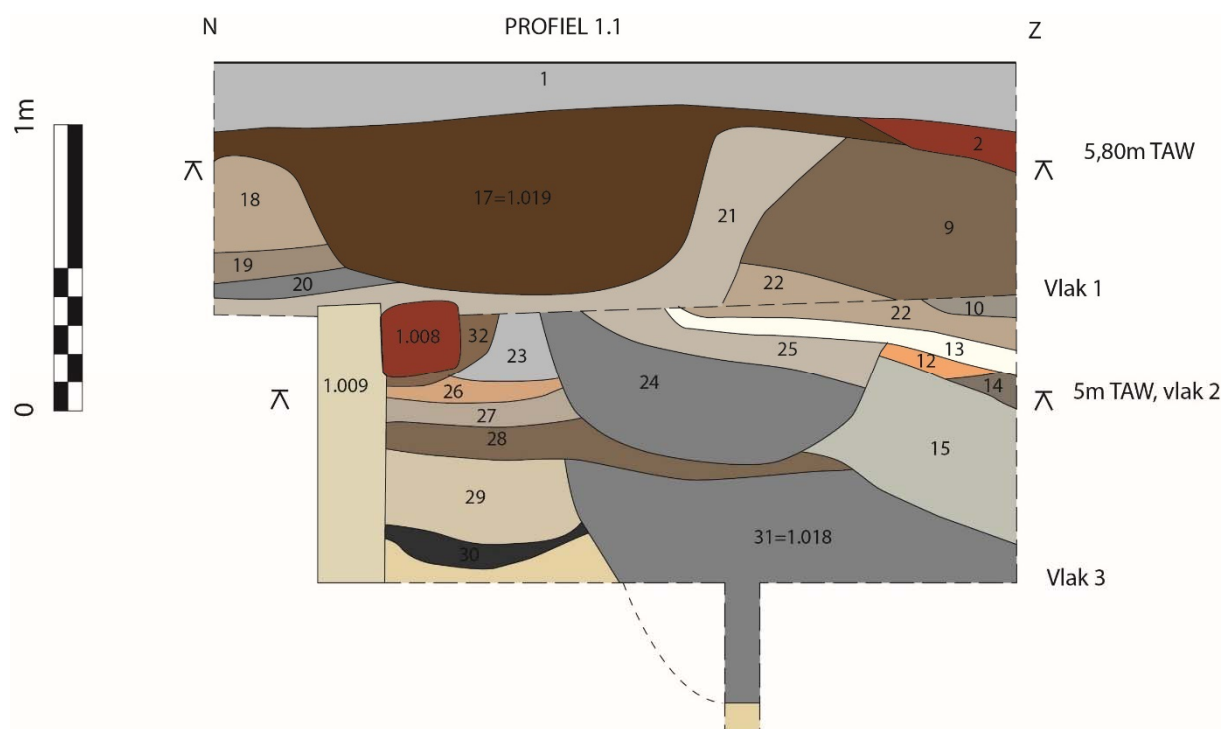
3.2.2 Sporen en structuren

a) Oudste sporen: 12e-14e eeuw

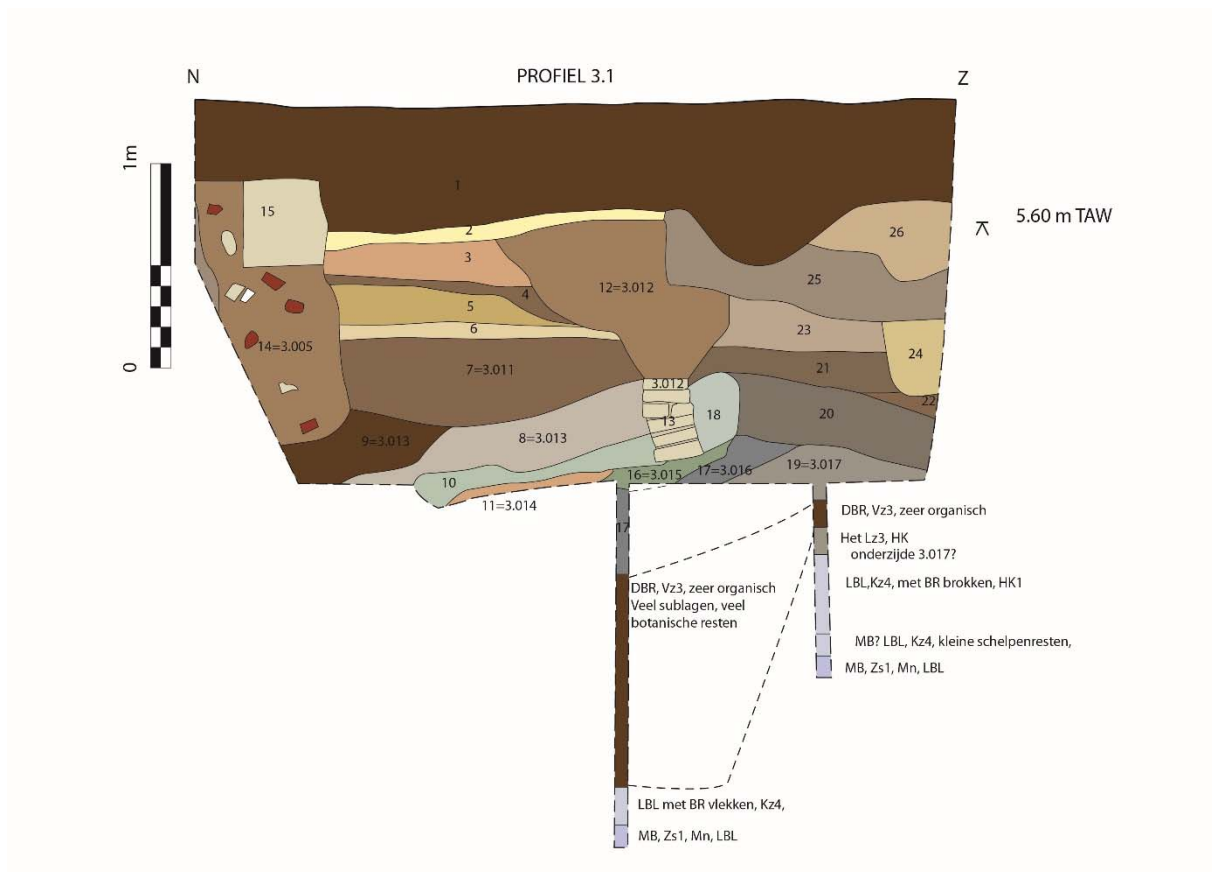
Hoewel het plangebied zich aan de belangrijkste verkeersas van de 12^e-eeuwse nederzettingen ten zuiden van de Colme bevindt, zijn de meeste aangetroffen sporen echter pas vanaf de 13^e eeuw te dateren. Hierbij moet echter wel opgemerkt worden dat vooral in werkputten 2 en 3 niet over de gehele oppervlakte van de werkput verdiept is. In werkput 3 werd de moederbodem zelfs niet bereikt door de aanwezigheid van omvangrijke afvalcontexten. De kans dat er nog oudere sporen onder deze mestkuilen bewaard zijn is dan ook reëel te noemen. Mogelijk kunnen er nog meer 12^e-eeuwse sporen bewaard zijn in het bodemarchief.

Tijdens het verdiepen naar vlak 3 in werkput 3 werd echter wel één spoor aangesneden dat wel in de 12^e eeuw kan gedateerd worden. Het gaat hierbij om spoor 3.017. Deze kuil werd slechts gedeeltelijk aangesneden in de smalle sleuf. De vulling (vulling 19 van profiel 3.1) bestond uit een donkergrijs gevlekt pakket met donkerbruine vlekken. In deze vulling werd redelijk wat aardewerk aangetroffen waaronder gedraaid grijs, vroegrood en schelpengruisverschraald aardewerk uit Noord-Frankrijk. Dit spoor kan bijgevolg in de tweede helft van de 12^e eeuw gedateerd worden.

De oudste sporen kunnen op basis van het verzamelde aardewerk in de 13^e eeuw gedateerd worden. Het gaat hierbij om verschillende kuilen en ophogingslagen. De ophogingslagen in de profielen 1.1 en 1.2 (vullingen 10, 14 en 22) kunnen op basis van het aardewerk (grijs en hoogversierd aardewerk) in de 13^e eeuw gedateerd worden. Doorheen deze lagen werden verschillende afval- en mestkuilen gegraven. In werkput 1 werden enkele kuilen vastgesteld in het derde vlak die ook aan de profielen konden gelinkt worden. Het gaat om de sporen 1.017 en 1.018. Deze kuilen komen respectievelijk overeen met de vullingen 29 en 30 en de vullingen 15 en 16.



Figuur 28: profiel 1.1 in werkput 1, de gezette boring is hierbij ook aangevuld. Het hypothetisch verloop van de sporen is in stippellijn aangeduid



Figuur 29: profiel 3.1 in werkput 3. De gezette boringen en zijn hierbij ook aangevuld. Het hypothetisch verloop van de sporen is in stippellijn aangeduid

In werkput 2 werden verschillende overlappende mestkuilen aangetroffen. De kuilen lagen zeer dicht op elkaar gepakt waardoor deze in het tweede vlak als één homogene mestige laag werden geregistreerd (spoor 2.014). Bij het verdiepen bleek al snel dat deze laag uiteen viel in verschillende aparte kuilen (sporen 2.018 tem 2.021). Het gaat in alle gevallen om mestkuilen met een donkerbruine kleur, al dan niet met grijze vlekken. De vulling heeft een zeer humeuze textuur en bevat naast heel wat dierlijk bot ook enkele scherven aardewerk die het mogelijk maken deze sporencluster in de 13^e eeuw te dateren.



Figuur 30: zicht op de verschillende mestkuilen in vlak 3 van werkput 2

In profiel 3.1 kon een interessante opeenvolging van verschillende bewoningsfasen opgemerkt worden. Er werden minstens drie mestkuilen geregistreerd. In het tweede vlak lag een grote rechthoekige mestkuil (spoor 3.011) met materiaal uit de 14^e eeuw. In het profiel werd duidelijk dat op dezelfde plaats ook een oudere, 13^e-eeuwse mestkuil (spoor 3.013) aanwezig was. Deze kuil was ook deels door een oudere haardplaats gegraven (spoor 3.014). Gezien de aanwezigheid van deze haardplaats werd besloten niet verder te graven en het profiel aan te vullen met boringen. Het booronderzoek gaf aan dat één van de aangetroffen lagen (vulling 19 in profiel 3.1, spoor 3.017) eigenlijk een dagzomende laag was van een mestkuil (zie ook Figuur 29). Deze kuil kon op basis van de stratigrafische ligging en het aangetroffen materiaal (vooral veel schelpgemagerd aardewerk) in de 12^e eeuw gedateerd worden.

Doorheen de verschillende ophogingslagen werden vermoedelijk in de 14^e eeuw ook twee eenvoudige oventjes uitgegraven. De exacte functie voor dit type ovens is niet geheel duidelijk. Mogelijk moet een functie als broodbakoven of iets dergelijks gezocht worden. Echte artisanale restanten zoals halffabricaten en misbaksels werden niet aangetroffen waardoor metallurgische of pottenbakkersactiviteiten uitgesloten kunnen worden. Dergelijke activiteiten werden ook vaak naar de rand van de stad verbannen wegens het brandgevaar dit deze ambachten met zich meebrachten. Een eerste oventje werd aangetroffen in werkput 1 (spoor 1.006). In het tweede vlak werd de bodem aangesneden. De bewaarde diepte bedroeg ongeveer 22 cm (zie ook profiel 1.1 (Figuur 28)(vullingen 26 en 27). De oven is echter zwaar verstoord door recentere bodemingrepen waaronder het uitgraven van een 16^e-eeuwse kuil (spoor 1.010) en een recente bak (1.009).



Figuur 31: vlakfoto van vlak 1 in werkput 1. Centraal is de oranje ovenwand van oven 1.006 te zien



Figuur 32: zicht op het verdiepte gedeelte van werkput 2. Links is de bodem van oven 1.006 zichtbaar.

Rechtsboven is een klein hardvloertje zichtbaar (spoor 1.015)

Een tweede oventje werd in profiel 2.1 waargenomen (vulling 3 in profiel 2.1) en was ingegraven in spoor 2.014. De oven werd door een recenter ophogingspakket afgedekt.



Figuur 33: foto van profiel 2.1, centraal is de oranje verkleuring van het oventje duidelijk zichtbaar

Beide sporen kunnen slechts globaal gedateerd worden door het ontbreken van dateerbaar materiaal. Beide ovens zijn in 13^e-eeuwse sporen uitgegraven en worden afgedekt door 16^e-eeuwse of jongere lagen. Dit geeft een *terminus post quem* en *terminus ante quem* voor deze oventjes. Mogelijk kan verder onderzoek tijdens de opgraving meer duidelijkheid brengen over de datering en functie.

Muurresten die tot deze periode kunnen gerekend worden zijn eerder zeldzaam. Spoor 3.012 is een muurtje dat bestaat uit een éénsteense muur met onderaan bakstenen met een formaat van 28x14x7cm. Verder werden stenen van 22à23x11x5 cm gebruikt. Het gaat in alle gevallen om gele bakstenen, gevat in een grijze zandmortel. Op basis van de baksteenformaten kan deze muur met enige voorzichtigheid in de late 14^e-vroeg 15^e eeuw gedateerd worden.⁶⁷ In profiel 3.1 (Figuur 37) kreeg dit spoor vullingsnummer 13. De uitbraak van de muur kreeg vullingsnummer 12. Gezien het feit dat de uitbraak quasi alle 14^e-15^e-eeuwse lagen doorsnijdt, kan deze in de nieuwe tijd gedateerd worden.

⁶⁷ LEHOUCQ 2008, 221.

b) Bewoningssporen uit de nieuwe en nieuwste tijd (16e-18e eeuw)

Naast de laatmiddeleeuwse resten werden ook verschillende sporen aangetroffen die in de nieuwe of nieuwste tijd kunnen gedateerd worden. Het gaat voornamelijk om bakstenen structuren.

In het noorden van het terrein bevindt zich een keldervolume van circa 12 x 6 meter. Het gaat om een historische kelder die toebehoorde aan een woning gericht op de Zuidstraat. De kelder had een duidelijk tongewelf, maar was in de loop der jaren stevig veranderd. Om een min of meer accurate datering van deze structuur te krijgen werd aan de noordkant een sonderingssleuf gegraven. In deze sleuf werd naast de buitenkant van de kelder (spoor 4.001) ook een restant van een fundering (spoor 4.002) aangetroffen. Deze bestond uit twee steenlagen herbruikmateriaal en was anderhalve steen breed. Er werden zowel gele, rode als oranje baksteenfragmenten gebruikt. Opmerkelijk is ook het gebruik van enkele stukken natuursteen. Als bindmiddel werd een bruine zandmortel gebruikt.

Het gewelf van kelder 4.001 was opgetrokken uit gele bakstenen gevat in een grijze zandmortel. De stenen waren allen met de kop naar buiten gestoken, dit om het vormen van het gewelf te vergemakkelijken. Net na de overgang tussen het gewelf en het muurwerk kon wel een baksteenformaat genomen worden. Het gaat om gele bakstenen met een formaat van 24x11x6 cm. Dit formaat van stenen komt in Veurne voor vanaf de 14^e eeuw maar lijkt vooral voor te komen in de 15^e-16^e eeuw. Gezien het gebruik van enkel gele bakstenen en een grijze zandmortel met enkele kalkspikkels kan deze kelder voorzichtigheidshalve in de 16^e eeuw gedateerd worden.⁶⁸



Figuur 34: Sonderingsputje naast de bestaande kelder. Bovenaan is het gewelf spoor 4.001 zichtbaar, links is een funderingsmuur (spoor 4.002) te zien

In werkput 2 werd het eerste vlak aangelegd ter hoogte van een oudere, historische kelder. Het gaat om een kelder met tongewelf die waarschijnlijk bij de bouw van het westelijk gelegen pand afgebroken werd om een nieuwe, betonnen kelder op te richten. In de zuidelijke putwand (langsheen de Duinkerkestraat) kon wel de aanzet tot het tongewelf nog waargenomen worden. De buitenmuren van deze kelder worden gevormd door de muren 2.002 en 2.005. In de noordoostelijke hoek is een opening naar een smalle gang waar ook een kleinere, vierkante (kolen)kelder in verwerkt zit. De muren van deze kelder zijn opgetrokken in voornamelijk gele bakstenen. In mindere mate komen ook oranje en

⁶⁸ LEHOUCQ 2008, 220-222.

rode stenen voor. De bakstenen zijn gevat in een grijze zandmortel. De stenen zelf hebben een formaat van 23x10,5x11x5,5 cm. De muren van de kelder zelf zijn anderhalfsteens breed; de gang en vierkante kolenkelder zijn eensteens breed.

De vloer van de vierkante kelder wordt door bakstenen gevormd. Het betreft gele bakstenen met een formaat van 22x23x11x6 cm. Tussen de voegen van deze stenen werd veel kolenstof waargenomen. Waarschijnlijk werd deze kelder voor opgraving als kolenkelder gebruikt.

Hoewel deze kelder al mogelijk redelijk wat bodemarchief vergraven heeft, werden onder de vloeren toch verschillende mestkuilen aangetroffen (zie supra).



Figuur 35: Vlakfoto van de historische kelder in werkput 2, vlak 1. Achteraan is in het opgaand muurwerk nog de aanzet van een tongewelf zichtbaar

In werkput 1 werden ook enkele 16^e-eeuwse muurresten aangetroffen. Het gaat hierbij om een bak (spoor 1.009) en enkele ondiepe funderingsresten (sporen 1.008 en 1.013). Voor deze constructies werd voornamelijk gebruik gemaakt van herbruikmateriaal waardoor vaak geen baksteenmaten konden genomen worden. Enkel in spoor 1.012 werd één volledige steen aangetroffen met een formaat van 24x11x6 cm. Mogelijk gaat het ook hier om recuperatiemateriaal. In profiel 1.2 werd vrij ondiep, onder de recente funderingsplaat, een oud loopniveau met bijhorende haard aangetroffen. Het gaat om een dun grijs leembandje (vulling 5 in profiel 1.2). De bijhorende haard (spoor 1.013, vulling 6 in profiel 1.2) is opgebouwd uit grote gele bakstenen met een formaat van 26x13x6 cm. Deze kon helaas niet volledig blootgelegd worden. Over het patroon waarin de stenen gelegd zijn kan niets gezegd worden. Wel werd de haard afgeboord door op de kant gezette stenen.



Figuur 36: Detailfoto van profiel 1.2 met centraal (binnen de rode cirkel) de haard 1.013

In werkput 3 werden ook verschillende muurresten aangetroffen die op basis van de baksteenformaten in de 16^e-17^e eeuw kunnen gedateerd worden. Het gaat om enkele muur- en funderingsresten die allen opgetrokken zijn met gele en oranje bakstenen met formaat van 23x11x6cm. Centraal doorheen de werkput liep een vrij diep en breed puinspoor, mogelijk een soort van fundering. Bovenop deze structuur werd een nieuwe muur gebouwd, eveneens met stenen van 23x10.5x6 cm.



Figuur 37: Baksteenresten in vlak 1 van werkput 3

In de profielen werden ook nog enkele sporen geregistreerd waaronder een zeer rijke kuil in profiel 1.1 (spoor 1.019, vulling 17 in profiel 1.1 (zie Figuur 28)). Het betreft een min of meer trogvormige kuil met een donkerbruinzwarte zandige vulling. De kuil was circa 66 cm diep en ongeveer 1,40 meter breed. In de vulling werd vooral veel aardewerk aangetroffen. Het gaat quasi uitsluitend om importen, met zeer veel steengoeddrinkkannen en -bekers en een beetje majolica (waaronder ook een fragment goudlustermajolica), en enkele stukken in lokaal aardewerk. Opmerkelijk is de aanwezigheid van enkele fragmenten van kacheltegels en pijpvaardens beeldjes met de voorstelling van Maria. Daarnaast werden ook veel fragmenten van drinkglazen aangetroffen. Enkele van deze glasfragmenten tonen sporen van vervorming door verhitting, net als enkele scherven sporen van secundaire verbranding vertonen. Een mogelijke denkpiste voor deze bijzondere context is de huisraad van een herberg die gedeeltelijk afgebrand is in de 16^e eeuw. Vervolgonderzoek kan hier mogelijk nog meer duidelijkheid over brengen.



Figuur 38: coupefoto van spoor 1.09 in profiel 1.1

Een gelijkaardige kuil (of een onderzijde van) werd ook in vlak 1 van werkput 1 aangetroffen. Het gaat om spoor 1.010. In het vlak tekende dit spoor zich af als een min of meer onregelmatig gevormde kuil met eveneens een donkerbruinzwarte, eerder losse zandige vulling. Dit spoor oversneet oven 1.006 waardoor aan deze laatste een *terminus ante quem* kan gegeven worden.

c) Recente verbouwingen (20e eeuw)

Binnen het plangebied bevinden zich verschillende recente bouwsels waaronder kelders, funderingsbalken en funderingspoeren.

Aan de oostelijke zijde van het terrein (langsheen de Zuidstraat) bevond zich een pand dat gefundeerd was op balken. De balken parallel aan en haaks op de straat zijn tot ongeveer 1 meter diep ingegraven. De kruiselingse balken zijn tot circa 0.5 meter diep gefundeerd. Voor het storten van het beton werd aan weerszijden van de balken een circa 15 cm brede funderingssleuf gegraven. Onder de balken zijn nog steeds goede ophogingslagen en sporen bewaard. In sonderingsput 5 werd de bewaringstoestand nagegaan. Tussen de balken is het bodemarchief nog quasi tot het maaiveld bewaard. Onder de balken zullen ongetwijfeld nog archeologisch waardevolle sporen aanwezig zijn.



Figuur 39: Detail van de bodemopbouw in sonderingsput 5, de archeologische lagen zijn tussen de balken nog steeds goed bewaard

De kelder centraal aan de Duinkerkestraat is vrij omvangrijk en zal het bodemarchief tot op een diepte van 2,5 meter onder maaiveld vernield hebben. Gezien het feit dat er verschillende zeer diepe sporen aanwezig zijn binnen het plangebied bestaat wel nog de kans dat er onder de kelders nog sporen aanwezig zijn. Het is bijgevolg raadzaam de sloopwerken van deze kelder te begeleiden om zo de diepste sporen te kunnen registreren.

3.2.3 Vondstmateriaal

In totaal werden 24 vondstnummers uitgeschreven voor het vondstmateriaal dat ingezameld werd tijdens het veldwerk. Het gaat om een totaal van 1104 vondsten.

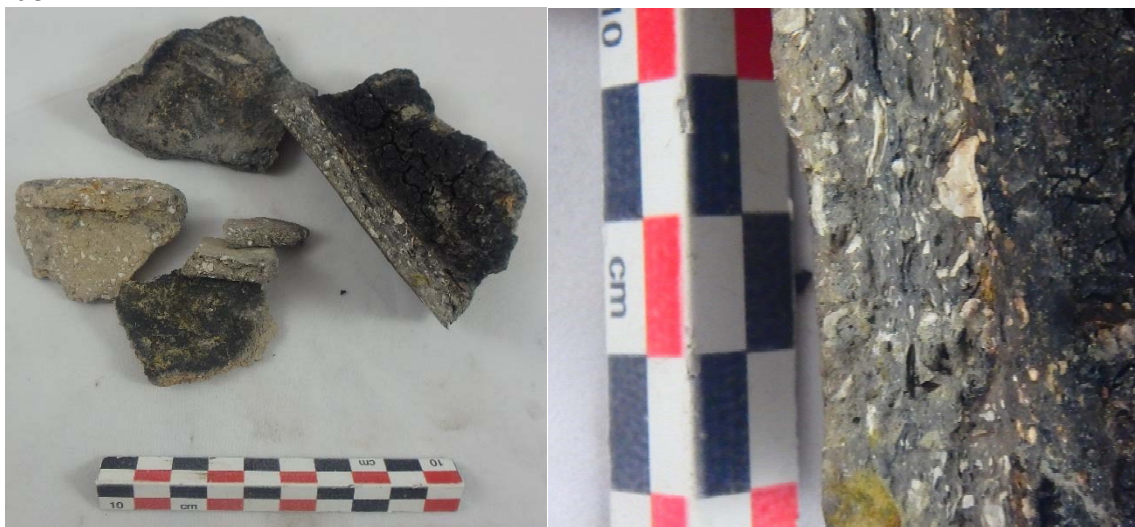
De grootste vondstcategorie is het aardewerk met 748 scherven. Ook glas en metaal komen met respectievelijk 80 en 76 fragmenten voor. Dierlijk botmateriaal is goed voor 176 fragmenten.

Tabel 2: aantal vondsten per vondstcategorie

Vondstcategorie	Aantal
Aardewerk	748
Bouwkeramiek	19
Bot	176
Glas	80
Leer	1
Metaal	76
Schelp	4
Totaal	1104

Zoals blijkt uit bovenstaande tabel is het vondstmateriaal vrij divers. Toch is er een duidelijk overwicht van de aardewerkvondsten op te merken. Ook glas en metaal komen relatief veel voor. Het aardewerk is tot op een basisniveau geregistreerd. Hieronder worden enkele van de belangrijkste contexten besproken.

Het oudste materiaal kan in de 12^e eeuw gedateerd worden. Het gaat hierbij vooral om met schelpengruis verschaald aardewerk. Deze aardewerkgroep werd vooral in het noorden van Frankrijk vervaardigd (regio Nord-Pas de Calais). De meest frequent aangetroffen vorm is een chaudron, een soort van ketel die vooral met zoutwinning in verband wordt gebracht.⁶⁹ Van dit type aardewerk werden vooral in vulling 20 van profiel 3.1 verschillende fragmenten aangetroffen, waaronder enkele bodemfragmenten met een standvlak en één randfragment. Het aangetroffen randfragment (Figuur 41:1) heeft een verdikte rand met sterk afgeplatte top waardoor een T-vormige doorsnede ontstaat. De randidiameter is 30 cm. De aangetroffen stukken zijn waarschijnlijk van één individu afkomstig. Naast het schelpengruisverschaald aardewerk werden ook enkele fragmenten gedraaid grijs aardewerk ingezameld waardoor deze laag met enige voorzichtigheid in de 12^e eeuw kan gedateerd worden.



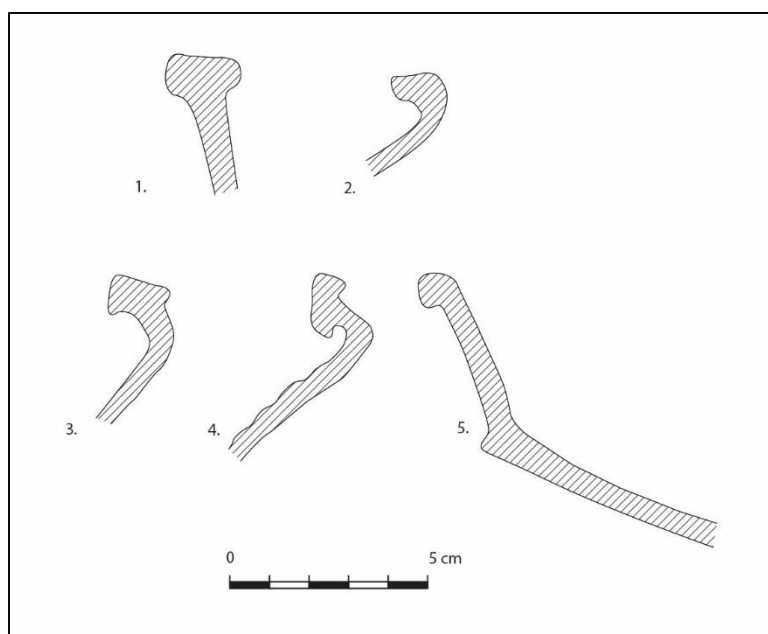
Figuur 40: Foto van het schelpengruisverschaald aardewerk (links) en een detailopname van het baksel (rechts)

69 ROUTIER 2006, 281-286, fig. 10-18.

Een tweede aardewerkfragment dat ook in deze vroegste periode kan gedateerd worden is een kogelpotrand die in vulling 8 van profiel 3.1 aangetroffen werd (Figuur 41:2). Het gaat om een randfragment van een kogelpot met een haaks naar buiten geknikte rand met afgeronde romp en licht afgeplatte bovenzijde. De randdiameter van deze pot is 16 cm en kan met enige voorzichtigheid tussen de late 12^e en de eerste helft van de 13^e eeuw gedateerd worden.

Materiaal dat duidelijk in de 13^e eeuw kan gedateerd worden werd aangetroffen in vulling 14 in de profielen 1.1 en 1.2. Het gaat voornamelijk om gedraaid grijs aardewerk, maar ook hoogversierd aardewerk en Maaslands witbakkend aardewerk komt voor. De meest representatieve stukken werden getekend. Het gaat om twee kogelpotranden en één rand van een pan, allen in grijs aardewerk. De kogelpotten worden gekenmerkt door het gebruik van blokvormige randen. Dit type rand komt in de regio Oudenaarde vooral voor in de 13^e eeuw.⁷⁰ Een eerste rand (Figuur 41:3) heeft een gedrongen blokvormige doorsnede met een naar buiten toe verlengde en afgeplatte top. De randdiameter van dit individu is 22 cm waardoor een functie als voorraadpot kan vermoed worden. De afwezigheid van roetsporen zijn ook een indicatie in deze richting. Een tweede kogelpot (Figuur 41:4) heeft een hoge, blokvormige rand met ondersneden lip en uitgesproken binnenlip.⁷¹ De randdiameter van dit individu is 18 cm. De schouder vertoont verschillende draairibbels.

Een derde individu is een pan in grijs aardewerk (Figuur 41:5) met een naar buiten geplooid rand met afgeronde top.⁷² De randdiameter van deze pan is 26 cm. De aanzet van de lensvormige bodem is ook nog bewaard. De overgang van de hals naar de bodem wordt door een extra draairibbel geprononceerd.



Figuur 41: Aardewerktekeningen van enkele laatmiddeleeuwse vondsten

Spoor 1.019 kan zonder twijfel de grootste context genoemd worden. In totaal werden 648 vondsten uit de vulling van deze kuil verzameld. Het gaat hierbij om 472 fragmenten aardewerk, 19 stukjes bouwkeramiek (voornamelijk baksteenbrokjes), 13 stukken dierlijk bot, 79 fragmenten glas en 65 stukjes metaal.

70 DE GROOTE 2008, 204-205.

71 DE GROOTE 2008, 117. Type L40.

72 DE GROOTE 2008, 119. Type L80B.

Dit spoor valt vooral op door de samenstelling van het vondstmateriaal. Er werden in deze kuil quasi alleen maar steengoed en glas aangetroffen. Daarnaast komen ook enkele scherven majolica (waaronder ook twee fragmenten goudluster majolica), enkele fragmenten roodbakend aardewerk met loodglazuur en enkele verspitte scherven grijs aardewerk voor.

Het aardewerk bestaat enkel uit drinkgerei. Het steengoed is quasi allemaal afkomstig uit Raeren en in zeer beperkte mate uit Siegburg. Het aardewerkcomplex bestaat uit een drietal vormen. Een eerste vorm is een kleine, buikige kan met een hoge cilindervormige hals (Figuur 43:1-2). Op de overgang van de hals naar de schouder is een uitgesproken draairibbel aanwezig. Het gaat hierbij zowel om middelgrote (Figuur 43:2) als kleine (Figuur 43:1) kannen. De randdiameter ligt tussen de 6.4 en de 10 cm. De bodems bestaan enkel uit geknepen standringen.

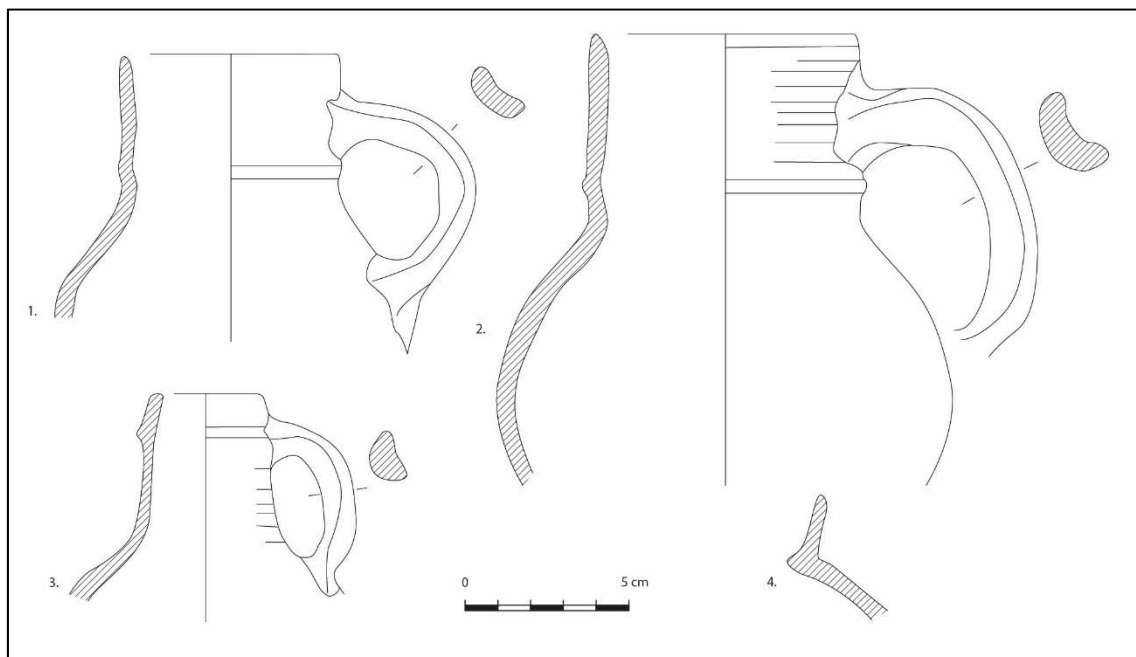
Een tweede vorm is een kleine flesvorm (Figuur 43:3). De rand van dit type is een hoge, naar boven versmallende doorrand met een diameter van 3.6 cm. Het lichaam is eerder peervormig met een bodem op een geknepen standring.

In Siegburgsteengoed komt slechts één aardewerkvorm voor, de drinknap (Figuur 43:4). Deze vorm heeft een hoge, licht naar binnen staande bandvormige rand met scherpe doorn. De randdiameter van deze individuen ligt tussen 10 en 12 cm.

Verder werden ook fragmenten van minstens drie zogenaamde spinflesjes in steengoed gevonden.



Figuur 42: Foto van de diverse steengoedkannen (links) en de verschillende zogenaamde spinflesjes (rechts)



Figuur 43: Aardewerktekeningen van de meest voorkomende aardewerkvormen in spoor 1.019

Op basis van het aardewerk kan deze context in de eerste helft van de 16^e eeuw gedateerd worden.⁷³ Naast het aardewerk werden ook verschillende andere vondsten aangetroffen die blijk gaven van een zeer rijke context.

In pijpen komen enkele beeldjes voor. Er werden fragmenten van minstens drie verschillende polychroom beschilderde plaketten en één vrijstaand beeldje aangetroffen. Bij de plaketten gaat het waarschijnlijk allemaal om voorstellingen van Maria.



Figuur 44: Foto van twee van de drie pijpenaarde plaketten et voorstelling van Maria

Bij de bouwkeramiek werden twee fragmenten van kacheltegels aangetroffen. Het gaat om twee fragmenten van zogenaamde nistegels. Dergelijke tegels worden doorgaans enkel bij zeer gegoede huishoudens aangetroffen. Het fragment is samen met een deel van een gotische boog bewaard. Beide stukken zijn vervaardigd in een witbakkende klei die afgewerkt is met een loodglazuur met kopervijlsel waardoor een groene kleur verkregen wordt. Dergelijke nistegels met baldakijn worden in Antwerpse contexten vaak tussen de late 15^e en de vroege 16^e eeuw gedateerd.⁷⁴



Figuur 45: Detailopname van de kacheltegel

⁷³ DE GROOTE 2008, 372-376.

⁷⁴ GEYSKENS 2013, 49.

In glas komen verschillende glazen drinkbekers voor, maar ook enkele fragmenten beschilderd glas van glas-in-lood ramen. Het gaat vooral om zogenaamde ribbelbekers in woudglas.



Figuur 46: Foto van de fragmenten beschilderd glas (links) en enkele van de drinkglazen (rechts). bij de glasfragmenten rechtsboven zijn enkele van de vervormde stukken zichtbaar

Opvallend is ook dat veel van de glazen vervormd lijken te zijn door verhitting. Daarnaast vertonen vele individuen in steengoed ook sporen van secundaire verbranding. Een mogelijke hypothese voor deze context is dat het materiaal een restant is van een woningbrand in een gegoede omgeving, mogelijk een herberg.

4 Besluit

4.1 Algemeen

Op basis van het bureauonderzoek en de prospectie met ingreep in de bodem kan vooropgesteld worden dat het plangebied zich in het centrum van de ontwikkeling van een tweede nederzettingsskern in de 12^e eeuw ten zuiden van de Colme bevond. Op basis van alle aangetroffen gegevens kan gesteld worden dat vanaf de 13^e eeuw met enige zekerheid het plangebied permanent bewoond is geweest.

4.2 Beantwoording onderzoeksvragen

Het doel van dit bureauonderzoek en prospectie met ingreep in de bodem was een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij kunnen volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- ***Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens***
Zie 2.5
- ***Hoe was de oude perceel indeling?***
De voorlopig oudst aangetroffen perceelindeling bestaat uit zeer smalle percelen die haaks op de rooilijn staan.
- ***Welke info is er nog te vinden over de huidige bebouwing of voormalige constructies op het terrein?***
Vanaf het eerste kaartbeeld in de 16^e eeuw is het plangebied aan de oostelijke en zuidelijke rooilijn steeds bebouwd geweest. Op een kaart uit de 17^e eeuw is te zien hoe de bebouwing bestond uit bakstenen langshuizen met puntgevel en zadeldak.
- ***In welke mate is het terrein reeds verstoord?***
Op het terrein bevinden zich enkele kelders, waarvan er één met enige voorzichtigheid in de 16^e-17^e eeuw kan gedateerd worden. Het gaat om omvangrijke bouwsels die waarschijnlijk vrij diep uitgegraven zijn.
- ***In welke mate verstoren de geplande werken archeologisch erfgoed?***
Door de bouw van een nieuwbouwappartement met ondergrondse parking zal waarschijnlijk heel wat bodemarchief verloren kunnen gaan.
- ***Is er via archeologisch onderzoek of waarnemingen op aanpalende of nabijgelegen percelen reeds info beschikbaar over de dikte en de opbouw van het aanwezige bodemarchief?***
Hoewel er enkele sites in de onmiddellijke nabijheid van het plangebied vermeld worden in de CAI, ontbreekt elke verdere informatie. Uit onderzoek in de rest van de stadskern van Veurne blijkt dat het archeologisch bodemarchief enkele meters dik kan zijn. Bovenop het natuurlijk pleistocene zand zijn vaak dikke ophogingspakketten opgetekend.
- ***Wat is de te volgen strategie tijdens het prospectieonderzoek?***
Tijdens het prospectieonderzoek moeten goed de impact van de bestaande onderkeldering nagegaan worden. Ook dient het bewaarde bodemarchief in diepte en omvang goed onderzocht te worden. Door middel van verspreide proefputten kan het best een inschatting van de geplande werken op het bodemarchief gedaan worden.

Tijdens de prospectie met ingreep in de bodem:

- ***Kunnen de resultaten van de bureaustudie fijngesteld worden?***
De resultaten van het bureauonderzoek worden bevestigd. De oudst aangetroffen kuilen kunnen met enige voorzichtigheid in de 12^e eeuw gedateerd worden. Het gros van de aangetroffen sporen is echter in de 13^e-14^e eeuw te dateren. Veel van de baksteenresten zijn in de 16^e-17^e eeuw te dateren.
Opvallend was wel de aanwezigheid van twee oventjes, die mogelijk kunnen wijzen op een beperkte artisanale functie. Echter bestaat ook de kans dat het gaat om broodbakovens of

dergelijke, die dan weer wel in de huiselijke sfeer passen. Verder onderzoek naar deze oventjes kan hier mogelijk duidelijkheid in brengen.

- ***Wat was de invloed van de bestaande bebouwing/verhardingen op het archeologisch erfgoed?***

De bestaande bebouwing, fundering en keldervolumes hebben duidelijk een impact gehad op het archeologisch erfgoed. Echter, voor het totale plangebied van 782 m² maken alle keldervolumes circa 288 m² uit. Dit komt neer op een verstoringsgraad van ongeveer 1/3. Hierbij moet ook rekening gehouden worden met het feit dat in het zuidwesten van het terrein enige onzekerheid bestaat over de aanwezigheid van een kelder. Het gaat hierbij om een zone van ongeveer 72 m² die mogelijk verstoord is. Bij het vervolgonderzoek wordt geadviseerd deze zone op te graven. Aan de Zuidstraat bevinden zich verschillende funderingsbalken. Deze hebben echter het bodemarchief niet geheel verstoord. Tussen de parallel aan en de haaks op de Zuidstraat gerichte balken zijn nog archeologisch waardevolle lagen en sporen aanwezig. Deze balken zijn waarschijnlijk tot een diepte van circa 1m uitgegraven zijn: de kruiselingse balken tot op een diepte van circa 0,5 m.

- ***Op welke diepte bevindt zich de natuurlijke bodem?***

De diepte van de natuurlijke bodem varieert op het terrein. Aan de straatkant in werkput 1 kon de moederbodem aangetroffen worden op een diepte van circa 2 m onder het straatniveau (circa 4,50 m TAW). In werkput 3 kon de moederbodem enkel aangeboord worden op een diepte van circa 2,5 m onder het maaiveld (dat hier lokaal 30-40 cm dieper lag dan het straatniveau, de top van de moederbodem bevond zich op circa 3.60 m TAW).

- ***Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.***

Ja, er zijn sporen aanwezig. Het gaat om sporen van diverse aard. De meeste sporen betreffen (afval of mest-)kuilen, ophogingen en muurresten. Ook werden twee oventjes en twee haardplaatsen aangetroffen. De sporen dateren tussen de 12^e en de 16^e-17^e eeuw. Verder zijn ook enkele recente kelders opgemerkt.

- ***Bevinden de sporen zich in stratigrafisch verband?***

Ja, de sporen bevinden zich in stratigrafisch verband. In de verschillende profielen kon een bodemopbouw van minstens twee meter geregistreerd worden. Op basis van het aardewerk of door middel van oversnijdingen konden de meeste sporen gedateerd worden. De profielen tonen een zeer intensief gebruik van het terrein aan vanaf de 12^e eeuw. Of hier nog oudere (ouder dan de 12^e eeuw) sporen aanwezig zijn is niet duidelijk. Hiervoor is verder onderzoek noodzakelijk.

- ***Hoeveel verschillende lagen/stratigrafie zijn er te onderscheiden in de verschillende proefputten? En hoe zijn die over de verschillende proefputten heen gelinkt?***

De profielen in de drie proefputten tonen elk een ander beeld. In proefputten 1 en 3 is een dikke antropogene bodemopbouw met verschillende te onderscheiden ophogingslagen waarneembaar. In en door de diverse ophogingen zijn verscheidene kuilen gegraven. Het is momenteel moeilijk om de diverse lagen aan elkaar te koppelen.

In werkput 2 werd een vrij eenvoudige bodemopbouw waargenomen. Boven de diverse mestkuilen werden twee dikke ophogingspakketten waargenomen.

- ***Bevatten deze lagen archeologische vondsten en uit welke periode dateren deze vondsten?***

De meeste van de ophogingslagen bevatten toch enig vondstmateriaal. Het gaat hierbij vooral om aardewerk, maar ook dierlijkbotmateriaal en bouwpuin werd verzameld. De meeste lagen die materiaal bevatten kunnen in de 13^e-14^e eeuw gedateerd worden. In werkput 1 werden enkele 16^e-eeuwse kuilen geregistreerd. Deze waren tot in 13^e-14^e-eeuwse lagen uitgegraven.

Mogelijk zijn de jongere ophogingslagen niet gewaard gebleven. Voor de datering van de verschillende sporen en het vondstmateriaal verwijzen we naar de determinatielijst.

- ***Kunnen er afbakeningen gemaakt worden naar chronologie, ruimte (omvang, verspreiding, indeling site, ruimtelijke relaties) en functie?***

Er kunnen met enige voorzichtigheid enkele tendensen vastgesteld worden. Langsheen de straatzijde van de Zuidstraat kunnen waarschijnlijk de funderingsresten van de laatmiddeleeuwse woningen verwacht worden. De 16^e-eeuwse sporen zaten al vrij hoog in het bodemarchief (tot net onder de oude vloerplaat) waardoor deze lagen mogelijk niet geheel meer bewaard zijn. De laatmiddeleeuwse lagen en sporen zijn mogelijk veel beter bewaard.

In werkputten 2 en 3 werden onder de 16^e-17-eeuwse muurresten vooral veel mestkuilen aangetroffen. Waarschijnlijk bevinden we ons in deze zone op de achtererven van de bewoning aan de Zuidstraat. Deze achtererven kunnen naast waterputten veel afvalcontexten bevatten. Deze zone kan heel wat informatie verschaffen over de levensomstandigheden van de bewoners in de late middeleeuwen en de nieuwe tijd.

- ***Wat is de verwachte en vastgestelde bewaringstoestand van de sporen?***

In de profielen is duidelijk dat er heel wat bodemarchief bewaard is gebleven. Plaatselijk is er bijna tot 3 meter bodemarchief bewaard. In de zone van de voormalige parkeergarage is de bewaring zeer goed te noemen. Uitgezonderd enkele betonpijlerfunderingen werden quasi geen recente verstoringen opgemerkt.

Langsheen de Zuidstraat zal een gedeelte van het bodemarchief wel al verloren zijn gegaan door de aanleggleuven van de funderingsbalken. Onder deze balken zal het bodemarchief wel nog bewaard zijn. In de zone die door de kelders ingenomen wordt zal het bodemarchief helaas al diepgaand vernield zijn. Echter, het is mogelijk dat diep uitgegraven kuilen mogelijk nog onder deze kelders bewaard zijn. Het kan mogelijk interessant zijn ook de sloot van deze kelders te begeleiden om na te gaan of dit inderdaad het geval is.

- ***Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?***

De aangetroffen sporen geven blijk van een rijke site met verschillende rijke afvalcontexten. Het aangetroffen vondstmateriaal geeft ook blijk van een gegoede buurt. Mogelijk kan het vervolgonderzoek een beeld schetsen van de levensomstandigheden van de bewoners die ooit binnen het plangebied woonden.

- ***Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?***

Bij de bouw van het nieuwe appartementsgebouw met bijhorende ondergrondse parking zal hoogstwaarschijnlijk waardevol bodemarchief verloren gaan. Een opgraving is dus noodzakelijk.

- ***Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:***

1. ***Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?***

Een opgraving van het volledige plangebied lijkt noodzakelijk om een volledig beeld te kunnen krijgen van de aanwezige resten en hun relatie tot de vroegere bewoners. De aanwezige recente kelders zullen wel al een deel verstoord hebben (circa 288 m² van de 782 m²). Eén historische kelder van circa 50 m² kan waarschijnlijk in de 16^e eeuw gedateerd worden. Deze kelder zou ook best opgegraven/onderzocht worden. Deze kelder heeft een oppervlakte van circa 50m². De kelder valt binnen de geadviseerde opgravingszone. Daarnaast wordt voorgesteld om de zone buiten de kelders volledig stratigrafisch op te graven (circa 500 m²). Het projectgebied omvat een strook langsheen de Zuidstraat (zone van de voormalige laatmiddeleeuwse bebouwing) en de zone van de voormalige parkeergarage (zone van de achtererven). Bijkomend moet ook de mogelijke aanwezigheid van een kelder in het zuidwesten van het terrein worden onderzocht

(circa 72m²). Indien hier geen keldervolume aanwezig is, is het aangewezen om ook deze zone volledig op te graven.

De uitbraak van de recente kelders kan eventueel begeleid worden. Zo kan worden nagegaan of er nog sporen onder de keldervloeren aanwezig zijn.



Figuur 47: advieszone voor vervolgonderzoek in doorschijnend lichtgroen. De zone met de mogelijke kelder is in lichtgrijs aangeduid in de linkeronderhoek

2. Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?

Voor het vervolgonderzoek is een grondige studie van de profielen noodzakelijk. Indien mogelijk moet gestreefd worden om een profiel haaks op de Zuidstraat aan te leggen, dit om de relatie tussen de straatkant en het achtererf vast te stellen.

Tijdens de prospectie werden verschillende afvalcontexten aangesneden. Een gedegen onderzoek van de verschillende contexten is noodzakelijk. Voldoende natuurwetenschappelijk onderzoek lijkt hier dan ook aangewezen.

Bij het vervolgonderzoek kan een aanzienlijke hoeveelheid vondstmateriaal verwacht worden. Voor de studie van het aardewerk is een zekere expertise van het materiaal uit de regio nodig. Het is dan ook meer dan wenselijk dat het vondstmateriaal uit het vooronderzoek meegenomen wordt bij het vervolgonderzoek.

- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?

- Uit welke periode dateren de oudste sporen? Wat is de functie van deze sporen?
- Kunnen er uitspraken gedaan worden over de sociale status van de bewoners? Welke aanwijzingen zijn hiervoor?

- Kan de oude percellering herkend worden in het sporenbestand?
 - Indien oude beerputten/mestkuilen aangetroffen worden: wat kan er gezegd worden over de voedselvoorziening/ voedselkeuze? Kunnen er uitspraken gedaan worden over de rijkdom van de bewoners?
 - Zijn er tendensen in de consumptiepatronen op te merken doorheen de tijd?
 - Is er een evolutie in het gebruik van de achtererven op te merken? Welke activiteiten werden er hier ontplooid?
- ***Hoe was de materiele cultuur samengesteld? Welke materiaalgroepen komen voor? Welke evolutie maakte het aardewerk mee? Kunnen er regionale verschillen of tendensen opgemerkt worden?***
- ***Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?***

Voor de beantwoording over de voormalige voedingsgewoonten zijn macrorestenanalyses noodzakelijk. Indien voldoende rijke sporen aangetroffen worden, wordt per spoor minstens één analyse vooropgesteld. Een vermoedelijke hoeveelheid van 6VH lijkt voldoende. Ook de analyse van het botmateriaal kan hierbij helpen. Hierbij moet minstens 1VH archeozoölogie voorzien worden.

Voor de landschapsreconstructie kan gebruik gemaakt worden van pollenanalyses. Indien voldoende rijke stalen beschikbaar zijn, wordt een VH van 6 geadviseerd.

Voor contexten waar aardewerk ontbreekt kan eventueel beroep gedaan worden op ¹⁴C-dateringen. Een VH van 3 lijkt voldoende. Daarnaast kan ook een dendrochronologische datering mogelijk zijn indien houten bekistingen of palen worden aangetroffen. Een VH van 3 dateringen lijkt voldoende.

Voor dringende conservatie wordt een stelpost geadviseerd. Er wordt rekening gehouden met vondsten zoals leer, metaal, hout, aardewerk of glas.

5 Bibliografie

- BOGEMANS F. en BAETEMAN C., 2006: Toelichting bij de Quartairgeologische kaart: Kaartblad 19-20 Veurne-Roeselare. pp. 19-20.
- DE GROOTE K. 2008: Middeleeuws aardewerk in Vlaanderen: Techniek, typologie, chronologie en evolutie van het gebruiksgoed in de regio Oudenaarde in de volle en late middeleeuwen (10de-16de eeuw), *Relicta Monografieën I*, Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed, Brussel, 2 delen.
- DEWILDE M. en WYFFELS F., 2000: *Sporen van vestingwerken in Veurne (W.-VI.)*, *Archaeologia Mediaevalis* 23.
- DEWILDE, M. EN VAN ACKER J., 1996. "De Sint-Denijskerk te Veurne", *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* **133**(1-3): 244-248.
- GEYSKENS L. 2013: *Kachelovens. Alleen voor de 16^{de}-eeuwse elite? Antwerpen vertelt een ander verhaal*, Rapporten van het Stedelijk informatiecentrum archeologie & monumentenzorg, 8, Antwerpen.
- HASQUIN H., Gemeenten van België: Geschiedkundig en administratief-geografisch woordenboek, deel 2: Vlaanderen. Gemeentekrediet van België en La Renaissance du Livre, 1980.
- HERREMAN D., 2010: Laat middeleeuws aardewerk van onder het Cellenbroederklooster te Veurne: een bijdrage aan het stadsarcheologisch onderzoek en de regionale aardewerkstudie. Universiteit Gent, onuitgegeven masterproef: Gent.
- LEHOUCK, A., DE DECKER, S., DEWILDE, M. en WYFFELS, F. 2009: *Twee belangrijke archeologische interventies in de binnenstad van Veurne medio 2008 (W.-VI.)*, *Archaeologia Mediaevalis* 32.
- LEHOUCK A. 2008: Gebruik en productie van baksteen in de regio Veurne van circa 1200 tot circa 1550. In: *Novi Moasterij, Jaarboek Abdijmuseum Ten Duinen 1138*, vol. 7, Academia Press, Gent.
- LEHOUCK A., 2003. "Ontstaan en groei van de stad Veurne: een archeo-topografische benadering." *Westhoek*. Westvlaamse Gidsenkring 39(1): 1-19.
- LEHOUCK A. 2001, Onder de deklaag. Archeologische bijdrage tot de ontwikkeling & historische topografie van middeleeuws Veurne. Gent.
- LEHOUCK A., 2002. "Het verstedelijkingsproces en de oudste stenen burgerwoningen van Veurne." *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent* LVI: 1-34.
- ROUTIER J-C. 2006 : Céramiques médiévales des Xe et XIe siècles en France et sur le littoral du Nord-Pas-de-Calais. In: Hincker V. & Husi P. (eds.), *La céramique du Haut Moyen Age dans le nord-ouest de l'Europe (Ve-Xe siècles)*, Actes du colloque de Caen 2004, Condé-sur-Noireau, pp. 267-286.
- TERMOTE J., Het stadsarcheologisch en het historisch-topografisch onderzoek in Veurne in de periode 1982 tot 1992. In: *Westvlaamse Archaeologica*, jaargang 9 (1993), nr.1.
- TIMPERMAN, M. EN VAN ACKERT J., 1992. "Een opmerkelijk plan van de stad Veurne uit ca 1621." *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* **129**(1-2): 33-45.
- VANDEPUTTE O., 2008: De erfgoedbibliotheek van de Belgische gemeenten: Oost-Vlaanderen, Lannoo.
- VAN RANST E. en SYS C., *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen*, Laboratorium voor bodemkunde UGent, 2000.
- AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN (AGIV) 2016: *Kleurenorthofoto* [online], <http://www.geopunt.be> (geraadpleegd op 20/06/2016).

- AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN (AGIV) 2016: *GRB Basiskaart* [online], <http://www.geopunt.be> (geraadpleegd op 20/06/2016).
- AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN (AGIV) 2016: *Tertiair geologische Kaart* [online], <http://www.geopunt.be> (geraadpleegd op 10/06/2016).
- AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN (AGIV) 2014: *Quartaire Geologische Kaart* [online], <http://www.geopunt.be> (geraadpleegd op 20/06/2016).
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016: *Veurne*. In: *Inventaris Onroerend Erfgoed* [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121825> (geraadpleegd op 10/06/2016).
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016: *Duinkerkestraat (Veurne)*. In: *Inventaris Onroerend Erfgoed*. [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/103731> (geraadpleegd op 20/06/2016).
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016: *Zuidstraat (Veurne)*. In *Inventaris Onroerend Erfgoed*. [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/103731> (geraadpleegd op 21-06-2016).
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016: *Historische stadskern van Veurne*. In *Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/140015> (geraadpleegd op 10/06/2016).
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016: *Besluit 2918* [online], <https://beschermingen.onroenderfgoed.be/object/id/OW001241> (geraadpleegd op 10/06/2016).
- CARTESIUS 2016: Voerene en omgeving, omstreeks den jare 1550. Plattegrond in kleuren. Origineele tekening van den beroemden Keizerlijken Aardrijks-beschrijver Jacob van Deventer [online], www.cartesius.be (geraadpleegd op 10/06/2016).
- CARTESIUS 2016: *Furna vernacule Veurne : nobilissimis clarissimisque dominis Coss* door Plouich Vedastus uitgegeven door Joannes I Blaeu, 1649 [online], www.cartesius.be (geraadpleegd op 10/06/2016).
- CARTESIUS 2016: *Veurne in de eerste helft 18e eeuw* [online], www.cartesius.be (geraadpleegd op 10/06/2016).
- CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS (CAI): Locatie 155769, 155484, 76241, 76245, 76252 en 75155 [online], <https://cai.onroenderfgoed.be> (geraadpleegd op 10/06/2016).
- DOV BODEMVERKENNER 2016: *Data ondergrond Tertiair en Quartaire* [online], <http://www.dov.vlaanderen.be> (geraadpleegd op 10/06/2016).
- DOV BODEMVERKENNER 2016: *Bodemdata* [online], <http://www.dov.vlaanderen.be> (geraadpleegd op 10/06/2016).
- GEOPUNT VLAANDEREN 2016: *Ferrariskaart* [online], <http://www.geopunt.be> (geraadpleegd op 10/06/2016).
- GEOPUNT VLAANDEREN 2016: *Vandermaelenkaart* [online], <http://www.geopunt.be> (geraadpleegd op 10/06/2016).
- KADASTERARCHIEF PROVINCIE WEST-VLAANDEREN , 1^e Afdeling, Sectie A:

- Primitief kadasterplan
- Schets 1880_6
- Schets 1927/28_31
- Schets 1945_17
- Schets 1946_22
- Schets 1953_38
- Schets 1958_18
- Schets 1962_9
- Schets 1963_5
- Schets 1964_14

6 Lijst met figuren

Figuur 1: Situering van het onderzoeksgebied op orthofoto	1
Figuur 2: Situering van het onderzoeksgebied op de kadasterkaart	3
Figuur 3: Situering van het onderzoeksgebied op de tertiairgeologische kaart	7
Figuur 4: Situering van het onderzoeksgebied op de quartairgeologische kaart	8
Figuur 5: Legende bij Quartair geologische kaart	8
Figuur 6: Situering onderzoeksgebied op de bodemkaart van Vlaanderen	9
Figuur 7: CAI-kaart.....	10
Figuur 8: CAI-kaart van het onderzoeksgebied met de archeologische vindplaatsen in de omgeving	11
Figuur 9: Micro-topografische kaart Veurne binnenstad door J. Termote en M. Timperman, 1993 ...	12
Figuur 10: Noordprofiel werkput Grote Markt Veurne met bijhorende legende	13
Figuur 11: De zone in de binnenstad van Veurne beschermd als stadsgezicht	14
Figuur 12: De oude stadskern van Veurne als vastgestelde archeologische zone, geldig sinds 19-2-2016.....	15
Figuur 13: De stad Veurne tijdens de vroege middeleeuwen met I:het huidige stratenpatroon, II: reconstructie van de kruisstraat, III: de ringgracht rond de burcht, IV: Loop van de geul van de latere Colme, V: Terp.	17
Figuur 14: De stad Veurne tijdens de 13 ^e eeuw met I: huidig stratenpatroon, II: reconstructie stratenpatroon, III: kerkhofarealen, IV: stadsverdediging van 1214, V: artisanale zone, 1. De grafelijke motte, 2. Grafelijke administratie, 3. Sint-Walburgaproosdij, 4. Terrein van de Norbertijnerabdij van Sint-Niklaas, 5. Marktplaats, 6. Parochie van Sint-Denijs, 7. Kapel O.-L.-Vrouw Oostuut, 8. Landhuis, 9. Vleeshalle, 10. Marktplaats achter Walburgakoor, 11. Stadshalle, 12. Tempelhof, 13. Noordpoort, 14. Oostpoort, 15. Waterpoort, 16. Zuidpoort richting Burgweg, 17. Zuidpoort, 18. Westpoort en 19. Poort richting Koksijde.	18
Figuur 15: Veurne verdedigd volgens gebastioneerd systeem op de Ferrariskaart 1777	19
Figuur 16: “Voerene en omgeving, omstreeks den jare 1550. Plattegrond in kleuren. Origineele tekening van den beroemden Keizerlijken Aardrijks-beschrijver Jacob van Deventer”	20
Figuur 17: Veurne in de eerste helft 18 ^e eeuw, auteur onbekend	21
Figuur 18: Furna vernacule Veurne : nobilissimis clarissimisque dominis Coss door Plouich Vedastus uitgegeven door Joannes I Blaeu, 1649.....	22
Figuur 19: Het onderzoeksgebied aangeduid op de Ferrariskaart 1777	23
Figuur 20: Bebouwing van het huidige onderzoeksgebied ca 1830	24
Figuur 21: Bebouwing van het huidige onderzoeksgebied ca 1880	25
Figuur 22: Zicht op Zuidstraat te Veurne met als eerste straat links de Duinkerkestraat, datum niet gekend	25
Figuur 23: Bebouwing van het huidige onderzoeksgebied ca 1962	26
Figuur 24: Bebouwing van het huidige onderzoeksgebied ca 1964	26
Figuur 25: Hedendaagse situatie van het onderzoeksgebied	27
Figuur 26: Plot van de uitgevoerde werkputten (groen) en bestaande kelders en verstoringen (geel) en de historische kelder in lichtblauw op GRB. In grijs is de zone aangeduid waar mogelijk ook een kelder aanwezig is, maar tijdens het veldwerk kon dit niet met zekerheid geattesteerd worden.....	29
Figuur 27: Zicht op de dikke antropogene bodemopbouw in werkput 1, linksonder is de moederbodem net zichtbaar.....	31
Figuur 28: profiel 1.1 in werkput 1, de gezette boring is hierbij ook aangevuld. Het hypothetisch verloop van de sporen is in stippellijn aangeduid.....	32
Figuur 29: profiel 3.1 in werkput 3. De gezette boringen en zijn hierbij ook aangevuld. Het hypothetisch verloop van de sporen is in stippellijn aangeduid.....	33
Figuur 30: zicht op de verschillende mestkuilen in vlak 3 van werkput 2.....	34
Figuur 31: vlakfoto van vlak 1 in werkput 1. Centraal is de oranje ovenwand van oven 1.006 te zien	35

Figuur 32: zicht op het verdiepte gedeelte van werkput 2. Links is de bodem van oven 1.006 zichtbaar. Rechtsboven is een klein haardvloertje zichtbaar (spoor 1.015)	35
Figuur 33: foto van profiel 2.1, centraal is de oranje verkleuring van het oventje duidelijk zichtbaar	36
Figuur 34: Sonderingsputje naast de bestaande kelder. Bovenaan is het gewelf spoor 4.001 zichtbaar, links is een funderingsmuur (spoor 4.002) te zien	37
Figuur 35: Vlakfoto van de historische kelder in werkput 2, vlak 1. Achteraan is in het opgaand muurwerk nog de aanzet van een tongewelf zichtbaar	38
Figuur 36: Detailfoto van profiel 1.2 met centraal (binnen de rode cirkel) de haard 1.013	39
Figuur 37: Baksteenresten in vlak 1 van werkput 3	39
Figuur 38: coupefoto van spoor 1.09 in profiel 1.1	40
Figuur 39: Detail van de bodemopbouw in sonderingsput 5, de archeologische lagen zijn tussen de balken nog steeds goed bewaard.....	41
Figuur 40: Foto van het schelpengruisverschraald aardewerk (links) en een detailopname van het baksel (rechts)	42
Figuur 41: Aardewerktekeningen van enkele laatmiddeleeuwse vondsten	43
Figuur 42: Foto van de diverse steengoedkannen (links) en de verschillende zogenaamde spinflesjes (rechts)	44
Figuur 43: Aardewerktekeningen van de meest voorkomende aardewerkvormen in spoor 1.019	44
Figuur 44: Foto van twee van de drie pijpjarige plaketten et voorstelling van Maria.....	45
Figuur 45: Detailopname van de kacheltegels	45
Figuur 46: Foto van de fragmenten beschilderd glas (links) en enkele van de drinkglazen (rechts). bij de glasfragmenten rechtsboven zijn enkele van de vervormde stukken zichtbaar	46
Figuur 47: advieszone voor vervolgonderzoek in doorschijnend lichtgroen. De zone met de mogelijk kelder is in lichtgrijs aangeduid in de linkeronderhoek	50

7 Bijlagen

7.1 Lijsten

7.1.1 Sporenlijst

7.1.2 Fotolijst

7.1.3 Vondstenlijst

7.2 Kaartmateriaal

7.2.1 ASK Vlak 1 met historische kelder

7.2.2 ASK Vlak 2 met historische kelder

7.2.3 ASK Vlak 3 met historische kelder

7.2.4 Werkput 1,2,3 (enkel digitaal beschikbaar)

7.3 Digitale versie van het rapport, de bijlagen en het fotomateriaal

Legende

projectgebied

Sporen

Muur

Ophoging

Vloer

Uitbraakspoor

Verstoring

Gewelf

Kuil

Fundering

Ovenwand

Historische kelder

Verstoringsen

19/08/2016

N

The archaeological site plan shows a complex of structures and features. Key elements include:

- Structure S3:** A large rectangular structure with multiple rooms and a central courtyard. It features a yellow floor (S3.005), a brown wall (S3.001), and a brown roof (S3.002). Other features include S3.003, S3.004, S3.006, S3.007, and S3.008.
- Structure S4:** A smaller structure located to the northeast of S3, featuring a brown wall (S4.001) and a brown roof (S4.002).
- Structure S1:** A structure located to the southeast of S3, featuring a brown wall (S1.001), a brown roof (S1.002), and a brown floor (S1.003). Other features include S1.004, S1.005, S1.006, S1.007, S1.008, S1.009, S1.010, S1.011, and S1.012.
- Structure S2:** A structure located to the southwest of S3, featuring a brown wall (S2.001), a brown roof (S2.002), and a brown floor (S2.003). Other features include S2.004, S2.005, S2.006, S2.007, S2.008, S2.009, S2.010, and S2.011.
- Other Features:** A green area (S3.006) located between S3 and S4, a brown area (S3.007) located to the east of S3, and a brown area (S1.004) located to the southeast of S1.

Legende

projectgebied

Sporen

Muur

Ophoging

Uitbraakspoor

Verstoring

Kuil

Haardje

Ovenvloer

Historische kelder

Verstoringsen

19/08/2016

N



Legende

projectgebied

Sporen

Muur

Ophoging

Vloer

Verstoring

Kuil

Moederbodem

Haardje

Historische kelder

Verstoringsen

19/08/2016

N



Bijlage 7.1.1. Sporenlijst											
Spoor	WP	Vlak	Interpretatie	Vorm	Kleur	Inclusies	Hom/Het	Textuur	Spoorrelaties	Datering	Coupe J/N
1.1	1	1	kuil	onb	DGRZW	sintels, hk2	hom	zs2	in 1.2		
1.2	1	1	ophoging	nvt	LGRBR gevl	hk2, vl2, aw, mo2, bst1	het	zs2			
1.3	1	1	ophoging	nvt	LGRBR gevl, ook enkele ORRO bandjes VL	hk2, vl3, aw2	het	zs2			
1.4	1	1	kuil	ovaal	ORRO verbrand mat	vl3, hk2, bot (kat)	hom	zandig	in 1.3		
1.5	1	1	ophoging	nvt	LGRWi, LGRBR gevl	hk1	het	sterk lemig zand	onder 1.3		
1.6	1	1	ovenwand	ovaal?	verbrande wand met		het	zs2	in 1.5		J
1.7	1	1	vulling oven		LGRBR gevl vulling	hk1, aw1	het	zs2			J
1.8	1	1	fundering	lineair	ro, ge en or bst, herbruikmateriaal, geen hele stukken	grijze leem	?x12x6 cm	fundering vakwerkbouw?			
1.9	1	1	bakje	rechthoekig	eensteens, gele bst, cementmortel	herbruikmateriaal, binnenzijde bepleisterd	zeer stevig		staat koud tegen 1.12		
1.10	1	1	kuil	onregelmatig	DGRZW, LGRGR en OR gevl	hk3, aw3, vl2, met	het	zandig	onder 1.8	16e	
1.11	1	1	ophoging	nvt	DGRZW gevl	hk3, vl1, mo1	het	zs2			
1.12	1	1	fundering	lineair	ge en or bst, veel herbruik, één hele steen 24x12x6 cm	grijze leem	vrij stevig				
1.13	1	1	haard/vloer	onb	ge bst, afgeboord door op de kant gezette stenen (wel weggegraven)	26x13x6 cm	vrij stevig	zandmortel	in z profiel wp1		J
1.14	1	2	ophoging of kuil	nvt	BRGR	hk, bm, aw	het	zandig	onder 1.15		J
1.15	1	2	haardje	nvt	LOR, WI en DBR lagen	hk, vl, kalk	het	zandig	over 1.14		J
1.16	1	2	ophoging	nvt	LGR/LWI	hk, kalk, fe	hom	zandig met kleiige vlekken	onder 1.7		
1.17	1	3	kuil	ovaal	DGR, LGRBG gevl	vl8, hk1	het	zandige klei			J
1.18	1	3	kuil	langwerpig	LBRGR gevl	schelpen, visbot3, aw1, hk2	het	zandige klei			J
1.19	2	1	Kuil	nvt	DBRZW	aw3, bst1, vl1, mo1	hom	zandig	in profiel 1.1	16e	J
2.1	2	1	vloer	nvt	baksteen vloer met cement afdeklaagje	gn formaat opmeetbaar	stevig	cementlaagje			
2.2	2	1	muur	lineair	deels anderhalfsteens, deels eensteens, ro en ge bst, 23x10,5x5,5 cm	grijze zandmortel	stevig		keldermuur		
2.3	2	1	ophoging	nvt	DGR gevl, LBRGE gevl	hk2, fosfaat vl2	het	zs2			
2.4	2	1	vloer	langwerpig	op de kant gezette or en ge bst, 22x7x6 cm	gele zandmortel	stevig	tussen voegen kolenstof	vloer binnen keldermuur 2.2		
2.5	2	1	keldermuur	langwerpig	anderhalfsteens, vrij hoog bewaard, herbruik, enkel halve stenen: 23x11x5,5 cmhoger op aanzet gewelf bewaard	grijze zandmortel	vrij stevig				
2.6	2	1	ophoging	nvt	DGR gevl, LBRGE gevl	aw, hk2, vl1, mo1	het	zs2			
2.7	2	1	traprede?	rechthoekig	op de kant gezette or en ge bst, 22x7x6 cm						
2.8	2	1	fundering	langwerpig	eensteens, herbruik, ro en ge bst	grijze zandmortel			koud tegen 2.2		
2.9	2	1	muur	langwerpig	eensteens, herbruik, ro en ge bst, 25x11x6 cm	grijze zandmortel			koud tegen 2.5		
2.10	2	1	traprede	rechthoekig	op de kant gezette or en ge bst, 22x7x6 cm	gele zandmortel			tussen 2.11 en 2.4		
2.11	2	1	vloer	vierkant	diverse formate baksteen, ro en ge, herbruikmateriaal, afgeboord door een rij stenen	25x13x?, 22x11x?	stevig	tussen voegen kolenstof	vloer kolenkelder		
2.12	2	2	muur	L-vormig	deels anderhalfsteens, deels eensteens, ro en ge bst, herbruikmateriaal	grijze zandmortel	vrij stevig		onder 2.2, zelfde muur?		
2.13	2	2	mestkuil	rechthoekig?	DBR, beetje GR gevl	bot, hk, aw, zeer humeus	hom	humeus, mestig, zs2	onder 2.5, grotendeels in putwand		
2.14	2	2	mestkuil	rechthoekig	DBR, beetje GR gevl	bot, hk, aw, zeer humeus	hom	humeus, mestig, zs2	onder 2.12, 2.5 en 2.13		
2.15	2	2	ophoging	nvt	LGRGRO, DBR gevl	hk8, fosfaat	het	zs2			
2.16	2	2	ophoging	nvt	LGR gevl	bst1, mo1	het	zand	stabilisatielaag onder 2.1		

Bijlage 7.1.1. Sporenlijst											
Spoor	WP	Vlak	Interpretatie	Vorm	Kleur	Inclusies	Hom/Het	Textuur	Spoorrelaties	Datering	Coupe J/N
2.17	2	2	muur	langwerpig	eensteens, ro en br bst, 26 a 27x6 a 7 x 12 cm	gele zandmortel	stevig		tussen 2.12 en 2.5		
2.18	2	3	mestkuil	rond	DBR, beetje gr gevl	hk1, bot, humeus	hom	humeus, mestig, zs2			
2.19	2	3	mestkuil	rechthoekig	DBR, dgr bandje, ad rand ook roesbandje	hk1, bot, humeus	hom	humeus, mestig, zs2			
2.20	2	3	mestkuil	rechthoekig	DBR, beetje gr gevl	hk1, bot, humeus	hom	humeus, mestig, zs2			
2.21	2	3	mestkuil	rechthoekig	DBR, beetje gr gevl	hk1, bot, humeus	hom	humeus, mestig, zs2			
3.1	3	1	muur	langwerpig	eensteens, or en ge bst, 23x10,5x6 cm	grijze zandmortel	vrij stevig	deels verstoord			
3.2	3	1	muurbrok	langwerpig	eensteens, één steenlaag bewaard, 23x10,5x6 cm	grijze zandmortel	vrij stevig		mogelijk relatie met 3.1		
3.3	3	1	muur/bakje	U-vormig	eensteens, gele bakstene, herbruik, 23x11x6 cm	grijze zandmortel	vrij stevig		in putwand		
3.4	3	1	vulling	nvt	LGRWI, LGRBR gevl	hk2, as2	het	zandig, as	vulling van 3.3		
3.5	3	1	uitbraakspoor	langwerpig	grof puin in DBR gevl matrix	grof puin, bst en mo	het	zs2			J
3.6	3	1	ophoging	nvt	DGRBR gevl	hk3, fe2, aw2, bot, fosfaat	het	zs2			J
3.7	3	1	baksteenconcentratie	vierkant	ro bst, losse stukken, 23x11x6 cm	grijze zandmortel	los				
3.8	3	1	ophoging	nvt	LGRBR gevl	bst2, mo2, hk2	het	zs2			
3.9	3	2	ophoging	nvt	DGRBR gevl	aw2, mo2, hk2, bst1	het	kleig zandig		13e	
3.10	3	2	mestkuil	vierkant	DBR kern, dgr ban	hk2, vl2, mo1, bst1	het	zs2, ook centraal redelijk humeus			J
3.11	3	2	kuil	afgerond rechthoekig	LGRBR gevl, LGRGRO gevl	aw3, bot, hk2, bst1	het	zs2		13e	
3.12	3	2	muur	langwerpig	eensteens, ge bst, 23x11x6 cm	grijze zandmortel	vrij stevig		naast 3.10		J
3.13	3	3	mestkuil	nvt	DBR	bot, organisch materiaal, aw2	het	Vk2	gaat door 3.14, onder 3.010		J
3.14	3	3	oven/haardvloertje	rond	LGRBR	nvt	hom	verbrande leem			
3.15	3	3	ophoging	nvt	LGROE N	geen	hom	Zs3, met leemlaagjes			
3.16	3	3	ophoging	nvt	GRBR	aw, hk1, bot	hom	Kz3			
3.17	3	3	ophoging of kuil	nvt	BR met LBL brokken	schelpen, hk2, organisch materiaal	het	Kz3			
4.1	4	1	fundering	langwerpig	ro, ge en or bst, herbruikmateriaal, geen hele stukken	bruine zandmortel		vrij stevig	staat op 4.2		
4.2	4	1	keldermuur/gewelf	langwerpig	24x11x6 cm	grijze zandmortel			nog bestaande kelder met tongewelf		

Bijlage 7.1.2. Fotolijst
VEUZUI-WP1-VL1-S1004-coupe-001.JPG
VEUZUI-WP1-VL1-S1004-coupe-002.JPG
VEUZUI-WP1-VL1-S1004-coupe-003.JPG
VEUZUI-WP1-VL1-vlakfoto-001.JPG
VEUZUI-WP1-VL1-vlakfoto-002.JPG
VEUZUI-WP1-VL1-vlakfoto-003.JPG
VEUZUI-WP1-VL1-vlakfoto-004.JPG
VEUZUI-WP1-VL1-vlakfoto-005.JPG
VEUZUI-WP1-VL1-vlakfoto-006.JPG
VEUZUI-WP1-VL2-vlakfoto-001.JPG
VEUZUI-WP1-VL2-vlakfoto-002.JPG
VEUZUI-WP1-VL2-vlakfoto-003.JPG
VEUZUI-WP1-VL2-vlakfoto-004.JPG
VEUZUI-WP1-VL2-vlakfoto-S1007-001.JPG
VEUZUI-WP1-VL2-vlakfoto-S1007-002.JPG
VEUZUI-WP1-VL3-profiel 1-001.JPG
VEUZUI-WP1-VL3-profiel 1-002.JPG
VEUZUI-WP1-VL3-profiel 1-003.JPG
VEUZUI-WP1-VL3-profiel 1-004.JPG
VEUZUI-WP1-VL3-profiel 1-005.JPG
VEUZUI-WP1-VL3-profiel 1-006.JPG
VEUZUI-WP1-VL3-profiel 2-001.JPG
VEUZUI-WP1-VL3-profiel 2-002.JPG
VEUZUI-WP1-VL3-profiel 2-003.JPG
VEUZUI-WP1-VL3-profiel 2-004.JPG
VEUZUI-WP1-VL3-vlakfoto-001.JPG
VEUZUI-WP1-VL3-vlakfoto-002.JPG
VEUZUI-WP1-VL3-vlakfoto-003.JPG
VEUZUI-WP2-VL1-S2011-vlakfoto-001.JPG
VEUZUI-WP2-VL1-S2011-vlakfoto-002.JPG
VEUZUI-WP2-VL1-S2011-vlakfoto-003.JPG
VEUZUI-WP2-VL1-vlakfoto-001.JPG
VEUZUI-WP2-VL1-vlakfoto-002.JPG
VEUZUI-WP2-VL1-vlakfoto-003.JPG
VEUZUI-WP2-VL1-vlakfoto-004.JPG
VEUZUI-WP2-VL1-vlakfoto-005.JPG
VEUZUI-WP2-VL1-vlakfoto-006.JPG
VEUZUI-WP2-VL2-vlakfoto-001.JPG
VEUZUI-WP2-VL2-vlakfoto-002.JPG
VEUZUI-WP2-VL2-vlakfoto-003.JPG
VEUZUI-WP2-VL3-profiel 1-001.JPG
VEUZUI-WP2-VL3-profiel 1-002.JPG
VEUZUI-WP2-VL3-profiel 1-003.JPG
VEUZUI-WP2-VL3-profiel 1-004.JPG
VEUZUI-WP2-VL3-profiel 1-005.JPG
VEUZUI-WP2-VL3-profiel 1-006.JPG
VEUZUI-WP2-VL3-profiel 1-007.JPG
VEUZUI-WP2-VL3-vlakfoto-001.JPG
VEUZUI-WP2-VL3-vlakfoto-002.JPG

Bijlage 7.1.2. Fotolijst
VEUZUI-WP2-VL3-vlakfoto-003.JPG
VEUZUI-WP3-VL1-vlakfoto-001.JPG
VEUZUI-WP3-VL1-vlakfoto-002.JPG
VEUZUI-WP3-VL1-vlakfoto-003.JPG
VEUZUI-WP3-VL1-vlakfoto-004.JPG
VEUZUI-WP3-VL1-vlakfoto-005.JPG
VEUZUI-WP3-VL1-vlakfoto-006.JPG
VEUZUI-WP3-VL1-vlakfoto-007.JPG
VEUZUI-WP3-VL2-vlakfoto-001.JPG
VEUZUI-WP3-VL2-vlakfoto-002.JPG
VEUZUI-WP3-VL2-vlakfoto-003.JPG
VEUZUI-WP3-VL2-vlakfoto-004.JPG
VEUZUI-WP3-VL2-vlakfoto-005.JPG
VEUZUI-WP3-VL2-vlakfoto-S3010-001.JPG
VEUZUI-WP3-VL2-vlakfoto-S3010-002.JPG
VEUZUI-WP3-VL2-vlakfoto-S3011-001.JPG
VEUZUI-WP3-VL2-vlakfoto-S3012-001.JPG
VEUZUI-WP3-VL2-vlakfoto-S3012-002.JPG
VEUZUI-WP3-VL3-profiel 1-001.JPG
VEUZUI-WP3-VL3-profiel 1-002.JPG
VEUZUI-WP3-VL3-profiel 1-003.JPG
VEUZUI-WP3-VL3-profiel 1-004.JPG
VEUZUI-WP3-VL3-profiel 1-005.JPG
VEUZUI-WP3-VL3-profiel 1-006.JPG
VEUZUI-WP4-VL1-vlakfoto-001.JPG
VEUZUI-WP4-VL1-vlakfoto-002.JPG
VEUZUI-WP4-VL1-vlakfoto-003.JPG
VEUZUI-WP5-VL1-vlakfoto-001.JPG
VEUZUI-WP5-VL1-vlakfoto-002.JPG
VEUZUI-WP5-VL1-vlakfoto-003.JPG

Bijlage 7.1.3. Vondstenlijst

Vondst	WP	Vlak	Spoor	Vulling	Context	Categorie	Aanvullende info	Aantal	Datum
1	2	2			AAVL	AW		11	13/07/2016
2	1	1	1.2		AAVL	AW		7	13/07/2016
2	1	1	1.2		AAVL	BOT		5	13/07/2016
3	2	3	2.14		AAVL	AW		4	13/07/2016
3	2	3	2.14		AAVL	BOT		5	13/07/2016
4	3	2	3.6		AAVL	AW		13	14/07/2016
4	3	2	3.6		AAVL	BOT		3	14/07/2016
4	3	2	3.6		AAVL	MXX		1	14/07/2016
5	3	2	3.11		AAVL	BOT		4	14/07/2016
5	3	2	3.11		AAVL	AW		13	14/07/2016
6	3	1			AAVL	BOT		3	13/07/2016
6	3	1			AAVL	AW		11	13/07/2016
7	1	1	1.10		AAVL	AW		15	13/07/2016
7	1	1	1.10		AAVL	GLAS		1	13/07/2016
8	2	2	2.13		AAVL	BOT	visbot	1	13/07/2016
8	2	2	2.13		AAVL	AW		31	13/07/2016
9	3	2	3.9		AAVL	BOT		1	14/07/2016
9	3	2	3.9		AAVL	AW		15	14/07/2016
10	3	3	Profiel 1	8	AAVL	AW		1	14/07/2016
11	2	1	2.04		AAVL	BOT	bewerkt bot, vulling boven vloer	1	13/07/2016
12	2	3	2.20		Coupe	LEER	in profiel 2.1	1	13/07/2016
13	2	1	2.1	boven vloer	AAVL	AW		6	13/07/2016
13	2	1	2.1	boven vloer	AAVL	BOT		3	13/07/2016
13	2	1	2.1	boven vloer	AAVL	MXX		1	13/07/2016
13	2	1	2.1	boven vloer	AAVL	SCHHELP		4	13/07/2016
14	1	1	1.4		AFW	AW		2	13/07/2016
14	1	1	1.4		AFW	BOT		22	13/07/2016
14	1	1	1.4		AFW	MXX	1 muntje tussen	5	13/07/2016
15	3	1	Profiel 1	20	Coupe	AW		24	14/07/2016
15	3	1	Profiel 1	20	Coupe	BOT		2	14/07/2016
16	1	3	Profiel 2	14	Coupe	AW		6	14/07/2016
16	1	3	Profiel 2	14	Coupe	BOT		4	14/07/2016
17	1	2	Profiel 2	14	Coupe	AW		20	14/07/2016
17	1	2	Profiel 2	14	Coupe	BOT		18	13/07/2016
18	1	1	1.13	pakket erboven	AAVL	AW		3	13/07/2016
19	1	1	1.3		AAVL	AW		5	13/07/2016
20	1	3	Profiel 1	17	AFW	AW		15	14/07/2016
20	1	3	Profiel 1	17	AFW	MXX		1	14/07/2016
20	1	3	Profiel 1	17	AFW	GLAS		4	14/07/2016
21	1	1	1.4		Coupe	AW		3	14/07/2016
21	1	1	1.4		Coupe	MXX		3	14/07/2016
21	1	1	1.4		Coupe	BOT		81	14/07/2016
22	3	3	Profiel 3.1	7	Coupe	AW		79	14/07/2016
22	3	3	Profiel 3.1	7	Coupe	MXX		1	14/07/2016
22	3	3	Profiel 3.1	7	Coupe	BOT		5	14/07/2016
23	1	1	1.19		Coupe	MXX		64	13/07/2016
23	1	1	1.19		Coupe	BOT		13	13/07/2016
23	1	1	1.19		Coupe	BKER		19	13/07/2016
23	1	1	1.19		Coupe	GLAS		75	13/07/2016
23	1	1	1.19		Coupe	AW		457	13/07/2016
24	2	2	2.014		AAVL	AW		7	13/07/2016
24	2	2	2.014		AAVL	BOT		5	13/07/2016
								1104	